

GEMEENTE TEN BOER
PERSPECTIEFNOTA 2017

INHOUD

Aanbiedingsbrief	5
Voorjaarsnota 2017	7
Hoofdstuk 1	
Programma's	
• Openbaar bestuur	10
• Veiligheid en handhaving	13
• Wegen, groen en verkeer	17
• Onderwijs	20
• Sport, recreatie & toerisme, kunst & cultuur	23
• Welzijn, AWBZ-Wmo zorg en ouderen	26
• Jeugd en gezin; jeugdzorg	31
• Milieu en duurzaamheid	33
• Ruimtelijke ordening en economische zaken	38
• Middelen	41
Verantwoording raadsbesluiten en projecten	43
Uitvoering investeringsprogramma 2017	44
Uitvoering investeringsplannen voorgaande jaren	45
Hoofdstuk 2	
Stand van zaken:	
• Algemene dekkingsmiddelen	47
• Bestemmingsreserves en voorzieningen	50
• Ontwikkeling algemene reserve	50
• Onvoorzien	50
• Stelposten	51
• Rente financieringstekort	51
• Kapitaallasten	51
• Loonkosten	51
Hoofdstuk 3	
Stand begroting 2017	53
Aanpassing begroting 2017	54
Toelichting op de aanpassingen begroting 2017	56
Resultaat aanpassingen begroting 2017	64
Structurele doorwerking naar 2018 en volgende jaren	65
Kadernota voor de jaren 2018 tot en met 2021	
Hoofdstuk 4 Kadernota	
Inleiding	68
Begrotingsrichtlijnen 2018	69
Begrotingsrichtlijnen 2019, 2020 en 2021	71
Meerjarenraming 2018 - 2021	72
Toelichting op de meerjarenraming 2018 - 2021	74
Uitkomst meerjarenraming 2018 – 2021	79
Financiële positie	79
Bijlagen	
Investeringsprogramma 2017 – 2020	82

Aanbiedingsbrief

Aan de raad van de gemeente Ten Boer

‘Oog voor ontwikkelingen’

Kansen pakken en positieve ontwikkelingen in de samenleving stimuleren en waar mogelijk bestendigen. Dat is de kern van de uitwerking van ons collegeprogramma 2014-2018 ‘Oog voor ontwikkelingen’.

Herindeling

De provincie heeft het herindelingsadvies voor de samenvoeging van Groningen, Haren en Ten Boer begin dit jaar naar de minister gestuurd. Het wachten is nu op besluitvorming in Den Haag. Het is onze verwachting dat de nieuwe gemeente als grootste van Noord-Nederland een belangrijke bijdrage kan leveren aan de versterking van de regio. Ondertussen gaat het werk in onze eigen gemeente natuurlijk gewoon door. De stand van zaken van de belangrijkste dossiers noemen wij hier kort.

Gaswinningsdossier

Gemeente heeft, gezamenlijk met andere overheden, beroep ingesteld tegen het gaswinningsbesluit van de minister. Behandeling door de RvS is in juli voorzien.

Het versterkingsprogramma vraagt veel zorg en aandacht. De Fazanthof in Ten Boer is de eerste straat waar versterking actueel wordt. Diverse bewonersavonden geven zorgen van inwoners aan. Er zijn nog veel onduidelijkheden en de samenwerking van de verschillende overheden en instanties laat op dit moment nog te wensen over. Een goede en tijdige communicatie naar inwoners is cruciaal. Er wordt door de NCG en de gemeente nadrukkelijk gestuurd op verbetering hiervan. Het Versterkingspunt in Ten Boer is onlangs geopend. Vanuit dit centrum worden de inspecties gecoördineerd van de woningen die getroffen zijn door de aardbevingen.

Scholenvoerprogramma

In de raadsvergadering van oktober 2016 heeft uw raad ingestemd met het Gewijzigde Programmavoorplan huisvesting scholen. Uitvoering van dit plan zorgt er voor dat onze scholen aardbevingsbestendig, duurzaam en energieneutraal worden en dat er een kindcentrum gebouwd wordt, door het samengaan van twee scholen onder één dak. Hiermee wordt in Ten Boer een toekomstbestendig scholenaanbod gerealiseerd. In de afgelopen periode is er met de NAM uitvoerig gesproken over de financiering hiervan. Op 30 mei jl. is de samenwerkingsovereenkomst met de NAM en de schoolbesturen ondertekend. Hiermee zijn de financiële afspraken met de NAM bestendigd. De komende tijd wordt er verder uitvoering gegeven aan het scholenvoerprogramma.

Leefbaarheidsmiddelen

Vanuit de 1e tranche leefbaarheidsmiddelen zijn de projecten ‘kunstgrasveld’ en de onderzoeken Koopmansplein en zwembad uitgevoerd en afgerond. Het onderdeel bouwkundige aanpassingen zwembad moet nog worden uitgevoerd i.o.m. het nieuwe stichtingsbestuur. Voor het Koopmansplein is vervolgens een visie vastgesteld en zijn gelden beschikbaar gesteld voor een projectleider die zal gaan werken aan een duurzame samenwerking tussen de ondernemers, zodat het Koopmansplein ook in de toekomst een waardevolle voorziening blijft in het dorp Ten Boer.

Kader Perspectiefnota

Het kader voor deze perspectiefnota ligt in de door uw raad vastgestelde financiële verordening op grond van artikel 212 van de gemeentewet. Daarin is bepaald dat wij u, na afloop van het eerste kwartaal van het begrotingsjaar, op de hoogte stellen van de stand van zaken voor het lopende jaar en wat de nieuwe ontwikkelingen zijn. Dit doen wij in de voorjaarsnota.

Daarnaast is in de verordening vastgelegd dat tegelijkertijd informatie wordt gegeven over de ontwikkelingen voor de toekomst en de kaders die we daarbij stellen voor de opstelling van de begroting voor het volgend jaar en de daar op volgende 3 jaren. Dit is de kadernota.

De voorjaarsnota en de kadernota presenteren wij aan u in één document: de perspectiefnota.

Stand van zaken beleidsvoornemens

In hoofdstuk 1 wordt aan u per begrotingsprogramma inzicht gegeven in de stand van zaken beleidsvoornemens zoals die staan opgenomen in de begroting 2017. Daar waar dit speelt zijn nieuwe ontwikkelingen opgenomen en toegelicht.

Uitkomsten van de perspectiefnota 2017 onderdeel voorjaarsnota 2017

Door de ontwikkelingen 2017 is het nodig de begroting 2017 aan te passen. In hoofdstuk 3 zijn de aanpassingen opgenomen en toegelicht. Het resultaat van deze aanpassingen is € 1.800,00 negatief.

De totstandkoming van dit resultaat staat opgenomen in Hoofdstuk 3.

De structurele doorwerking van bovenstaande naar 2018 en volgende jaren is € 71.900,00 positief.

Kadernota 2018 en meerjarenraming 2018 - 2021

In hoofdstuk 4 is de kadernota voor de jaren 2018 tot en met 2021 opgenomen. Hierin presenteren wij aan u de richtlijnen waarmee rekening wordt gehouden bij de opstelling van de begrotingen voor de jaren 2018 tot en met 2021 en de diverse ontwikkelingen voor de komende jaren.

Op basis van deze richtlijnen en bekend zijnde ontwikkelingen hebben wij een meerjarenraming opgesteld voor de jaren 2018 tot en met 2021. De meerjarenraming laat in 2021 een overschot zien van € 310.000,00. In de meerjarenraming die zit in de begroting 2017 komt de jaarschijf 2021 uit op een overschot van € 277.000,00. De prognose voor 2021 is met € 33.000,00 gegroeid.

Deze groei (met daar in verwerkt de onttrekking van € 94.000,00 raadsbesluit 29 maart 2017) wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een hoger accres bij de algemene uitkering.

Het sociaal domein

In de jaarstukken 2016 hebben wij op bladzijde 8 aangegeven dat wij aan u voor behandeling in de raadsvergadering van september 2017 een voorstel gaan voorleggen over de benodigde inzet van middelen sociaal domein. In deze Perspectiefnota 2017 hebben wij daarom geen mutaties (m.u.v. aanpassingen die voortvloeien uit de mutaties gemeentefonds) sociaal domein doorgevoerd.

Invulling begrotingsruimte

De financiële uitkomst van deze Perspectiefnota 2017 geeft ruimte om noodzakelijke c.q. wenselijke zaken die vragen om extra middelen op te pakken. Wij zijn bezig met het in beeld brengen voor welke zaken het nodig is om nog extra middelen beschikbaar te stellen. In de raadsvergadering van september 2017 leggen wij hiervoor aan u een voorstel voor.

Wij leggen deze perspectiefnota 2017 aan u ter bespreking en vaststelling voor.

Ten Boer, 13 juni 2017.

Burgemeester en wethouders van Ten Boer
N.A. van de Nadort, burgemeester

J.C. de Groot, gemeentesecretaris

Voorjaarsnota 2017

Hoofdstuk 1

Programma's

In de raadsvergadering van 25 juni 2014 is besloten de bestaande (begroting 2014) programma indeling van de programmabegroting te handhaven voor de jaren 2015 – 2018.

Indeling programma's

De indeling van de programma's is als volgt:

1. Openbaar bestuur
2. Veiligheid en handhaving
3. Wegen, groen en verkeer
4. Onderwijs
5. Sport, recreatie & toerisme, kunst & cultuur
6. Welzijn, AWBZ-Wmo zorg en ouderen
7. Jeugd en gezin; jeugdzorg
8. Milieu en duurzaamheid
9. Ruimtelijke ordening en economische zaken
10. Middelen

Opzet programma's

De programma's 2017 zijn opgebouwd uit:

- acties die doorlopen vanuit het oude collegeprogramma;
- acties collegeprogramma 2014 – 2018;
- nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma;

Mogelijk zijn er na de vaststelling van de begroting 2017 nog nieuwe ontwikkelingen geweest die genoemd moeten worden. Hiervoor is een kolom "Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling begroting 2017" opgenomen.

In de Perspectiefnota wordt aangegeven wat er over de eerste maanden van 2017 gerealiseerd is ten aanzien van de voornemens / acties die in de begroting 2017 staan opgenomen.

Programma 1: Openbaar bestuur

Inhoud van het programma

Het programma Openbaar Bestuur heeft vooral betrekking op het functioneren van de bestuursorganen en de ondersteuning die zij daarbij nodig hebben. Uit deze samenwerking dient een adequate voorbereiding en uitvoering van beleidsbeslissingen plaats te vinden.

Daarnaast omvat het programma de dienstverlening aan de burger betreffende de producten van de burgerlijke stand en de producten uit de basisregistratie personen (BRP) en de ontwikkeling en uitvoering van de digitale dienstverlening.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2017
<p>Continueren dorpenrondes van het college met besturen dorpsverenigingen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1 x jaarlijks organiseren van overleg • Actief voorstellen aandragen voor lokale projecten en initiatieven met financiering uit fondsen leefbaarheid Dialoogtafel • Actief propageren het Right to Challenge en reageren op initiatieven van groepen inwoners; financiering van projecten via Dialoogtafel/Vereniging Groninger Dorpen (< 10.000 euro) of provinciale middelen leefbaarheid. • We bezoeken jaarlijks een aantal bedrijven en instellingen <p style="color: red;">Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De traditionele dorpenronde van het college krijgt dit jaar een vrij concrete invulling. De opgestelde dorpenvisies en de overkoepelende leefbaarheidsvisie zal de basis zijn waarop de gesprekken gevoerd zullen worden. Hoofdvraag is: welke concrete zaken uit de visies willen de inwoners vormgeven en welke rolverdeling zal er zijn tussen gemeente en inwoners zelf?</p>
<p>Ontwikkelingen digitale overheid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Blijvende aandacht voor informatiebeveiliging op alle beleidsterreinen. • Uitvoering geven aan het vastgestelde besluit om toe te treden tot het samenwerkingsverband Dimpact: <ol style="list-style-type: none"> 1. inrichten van zaakgericht werken binnen de gemeente en het daaraan gekoppelde 'track and trace' van diensten en producten voor burgers; 2. standaardisering van (werk)processen. • Uitbreiden van de mogelijkheden om producten en diensten digitaal aan te vragen; structureel. • Doorontwikkelen van de basisregistraties (BAG,BGT, WOZ) die reeds geïmplementeerd zijn. • Opnieuw vormgeven en herinrichten van de gemeentelijke website met daarbij aandacht voor interactieve mogelijkheden, zoals het plaatsen van commentaar en het versturen van nieuwsbrieven; loopt door in 2017. <p style="color: red;">Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De ontwikkelingen rondom het zaakgericht werken in Dimpact-verband lopen door. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met gemeente Groningen. Het eerste proces dat wordt ingericht volgens deze manier van werken staat gepland in juni 2017. Daarna volgen meerdere processen. Hiermee worden tegelijkertijd de producten uitgebreid, die burgers binnen ons digitaal loket digitaal kunnen aanvragen.</p> <p>Het opnieuw vormgeven van de website is afgerond.</p>
<p>Integriteit scherp voor ogen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bewust maken en houden van integriteitsprincipes- en gevaren door organiseren van bijeenkomsten voor de raad, het college en personeel.

	<p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In voorkomende gevallen worden zaken met elkaar besproken. Er zijn geen specifieke bijeenkomsten georganiseerd</p>
--	---

Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
Permanente aandacht in de gemeentelijke voorlichtingspublicaties voor succesvolle activiteiten en projecten van (de gemeente met) inwoners	<ul style="list-style-type: none"> Genereren van media aandacht via alle kanalen en PR-middelen; structureel. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Zo vaak er aanleiding toe was is de media via persberichten geïnformeerd over de meest uiteenlopende onderwerpen. Sinds begin dit jaar is de website Datdeelik.nl in de lucht. Deze website presenteert allerlei bewonersinitiatieven voor jong en oud in de gemeente Ten Boer. De tweewekelijkse advertentie in de Noorderkrant/Eemsbode is hoofdzakelijk gebruikt voor verplichte mededelingen. Speciaal voor de ontwikkelingen binnen het gaswinningsdossier wordt momenteel gewerkt aan een nieuwsbrief specifiek over zaken die hiermee te maken hebben. Zo willen we onze inwoners zo goed mogelijk op de hoogte houden van dit complexe onderwerp.</p>
De hele raad wordt betrokken bij het artikel 12 traject en de saneringsopdracht	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering geven aan de in mei 2015 vastgestelde saneringsbegroting en maatregelen 2016- 2018 en afronding van het artikel 12 traject in voorjaar 2017 (advies inspecteur en beslissing ministerie voor het jaar 2016). <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het artikel 12 traject is afgerond. Verwachting is dat de beschikking van de minister m.b.t. de artikel 12 bijdrage 2016 voor de zomervakantie 2017 wordt ontvangen.</p>
Eisenpakket indien Ten Boer een gemeentelijke herindeling aangaat <ul style="list-style-type: none"> Behoud van de karakteristieke identiteit van de dorpen Behoud van de voorzieningen, van de loketfunctie evenals van het loket/concept De Deel in Ten Boer Het bestuur blijft zichtbaar en benaderbaar voor de inwoners van Ten Boer 	<ul style="list-style-type: none"> Het herindelingsadvies is door de provincie aan de minister aan geboden. Besluitvorming in Den Haag wordt verwacht in het laatste kwartaal van 2017. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het bestuursakkoord Groningen, Haren Ten Boer is vastgesteld. Momenteel wordt gewerkt aan de voorbereiding van het samengaan van de gemeenten op het gebied van bedrijfsvoering. Dit geldt voor de gebieden ICT, archief, DIV en P&O.</p>

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma	Toelichting
Verkiezingen	<p>In 2017 vinden de verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De verkiezing voor de Tweede Kamer heeft op 15 maart 2017 plaatsgevonden.</p>
Agressie en geweld tegen bestuurders en ambtenaren	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering geven aan het vastgestelde, herijkte protocol. Trainen personeel publieke functies, met nadruk op frontoffices en De Deel; continueren om de 2 jaar. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het protocol is in 2015 vastgesteld en is in uitvoering.</p>
Informatiebeveiliging	<p>Gemeenten zijn voor steeds meer beleidsterreinen verantwoordelijk en maken in toenemende mate gebruik van de mogelijkheden van informatie-uitwisseling. Hierbij moet zeer zorgvuldig worden omgegaan met</p>

	<p>beveiligings- en privacyaspecten.</p> <p>Het belang van privacy en beveiliging is de afgelopen periode sterk toegenomen. Als gemeente willen we de informatiebeveiliging goed op orde hebben.</p> <ul style="list-style-type: none"> • in 2016 hebben we kaders mbt informatieveiligheid vastgesteld, waarin wordt beschreven welke uitgangspunten de gemeente hanteert, hoe de verantwoordelijkheden zijn belegd, hoe het thema binnen de organisatie is geborgd en welke elementen het basisbeveiligingsniveau vormen; • daarnaast zijn de verantwoordelijkheden en procedures rondom informatiebeveiliging in kaart gebracht en beschreven; • in samenwerking met gemeente Groningen zijn er diverse (technische) maatregelen genomen rondom de beveiligingsinfrastructuur; • er is blijvende aandacht voor het vergroten van bewustwording over informatieveiligheid (loopt ook komende jaren door). <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Er is een bewerkersovereenkomst opgesteld, waarin de verantwoordelijkheden in het kader van informatiebeveiliging tussen Groningen en Ten Boer worden beschreven. Deze wordt ter accordering aangeboden aan beide colleges.</p> <p>Daarnaast worden er diverse acties georganiseerd om medewerkers en bestuurders bewust te maken van de aspecten van informatiebeveiliging en hun eigen rol daarin. Dit krijgt verder vorm in de loop van 2017.</p>
--	--

Programma 2: Veiligheid en handhaving

Inhoud van het programma

Het programma Veiligheid en Handhaving omvat naast de openbare orde en veiligheid in algemene zin onder andere de brandweer en de rampenbestrijding. Dit heeft betrekking op de organisatie van de (vrijwillige) brandweer en de wijze waarop de gemeentelijke organisatie is voorbereid in geval van rampen.

Daarnaast worden overige beschermende maatregelen getroffen die meestal wordt samengevat onder de term 'bijzondere wetten', zoals de nieuwe Drank- en Horecawet.

Als gevolg van de gaswinning is er de laatste jaren sprake van aardbevingen en schade aan gebouwen. Hierdoor is er een behoorlijk aantal acties bijgekomen die nu ook afzonderlijk worden vermeld.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2017
Beïnvloeden agenda lokale driehoek	<ul style="list-style-type: none"> Actief deelnemen in veiligheidsoverleg politie, justitie en gemeente en benoemen lokale speerpunten; structureel. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Continu proces in samenwerking met de IVB-collega's in Ommelanden Noord (DELTA-gemeenten). De gemeente neemt deel aan het opstellen van een zgn. Geografisch Ondernijningsbeeld in samenwerking met het Regionaal Inlichtingen en expertise centrum (RIEC)</p>

Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
Vergroten van bereikbaarheid van de overheid door o.a. burgernet	<ul style="list-style-type: none"> Continueren terugkoppeling van politie na meldingen Continueren deelname burgernet <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In het eerste kwartaal van 2017 deed 13.6.% van de Tenboerster bevolking mee aan Burgernet. Een enkele burgernetmelding leverde een zgn. hard resultaat op.</p>
Versterken van de informatievoorziening en voorlichting over inbraakpreventie, brandpreventie, rampenbestrijding, slachtofferhulp en ambulancezorg	<ul style="list-style-type: none"> Samen met politie en Veiligheidsregio organiseren van (publieks-) acties zoals Witte Voetjes; structureel. Opleiden en oefenen m.b.t. rampenbestrijding (Bevolkingszorg); structureel. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Loopt conform planning.: er is een witte voetjesactie geweest en de leden van de tenboerster team Bevolkingszorg doen mee aan oefeningen en/of scholingen. De Invoering van het digitaal Opkoopregister (DOR) is voor 75% afgerond. De brandweer heeft een 'Open Dag' georganiseerd.</p>
Alcoholbeleid- en handhaving zijn prioriteit	<ul style="list-style-type: none"> In samenwerking met het Huis voor de Sport en de VGG uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma alcoholbeleid sportkantines en dorpshuizen Ten Boer; sturen op keurmerk 'Verantwoord schenken'. Door uitbreiding uren BOA het actief handhaven van wet- en regelgeving. Structureel.

	<p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De horecatoezichthouder heeft enkele acties uitgevoerd en een onderzoek naar het naleefgedrag bij winkeliers: 100% van de onderzochte winkeliers houdt zich aan de wet. De winkeliers zijn hiervan de op de hoogte gebracht.</p>
Versterken van de gemeentelijke rol m.b.t. sociale veiligheid zoals overlast van jeugd, vandalisme, huiselijk geweld en spanningen tussen burgers	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet van De Deel (o.a. huisbezoek en mediation); structureel • Vroeg signalering van problemen in het 'Kernteam' van De Deel. Structureel. • Protocollering van afhandeling meldingen jeugdoverlast via de Deel i.s.m. jeugd en Jongerenwerker en politie <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Continu proces.</p>
<p>Gevolgen gaswinning:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. inzetten op omkering van de bewijslast bij aardbevingen: laat de NAM bewijzen dat een schade niet door bevingen is ontstaan 2. belangenbehartiging naar de NAM, de provincie en het waterschap, als ook naar de rijksoverheid en de dialoogtafel 3. sterke communicatie met inwoners over vragen, zorgen en mogelijkheden m.b.t. gevolgen van de aardgaswinning, met meer aandacht voor emotionele gevolgen 4. Bij de aardbevingsproblematiek wordt samengewerkt met de omliggende gemeenten 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De Tweede Kamer heeft op 7 juli 2016 ingestemd met de novelle bewijsvermoeden, informeel vaak 'omkering bewijslast' genoemd. Na instemming van de Eerste Kamer zal deze in werking treden. 2. Via de diverse overlegstructuren zullen wij zowel bestuurlijk alsook ambtelijk de belangen van de gemeente Ten Boer (en haar inwoners) behartigen. 3. Informatie van NCG, CVW en/ of college of burgemeester aan bewoners over actuele ontwikkelingen. 4. De huidige samenwerking van de aardbevingsproblematiek met de omliggende gemeenten en soms de provincie, Veiligheidsregio en waterschap zal worden voortgezet. <p>Zie verder onder nieuwe ontwikkelingen.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 De novelle bewijsvermoeden is 1 januari 2017 inwerking getreden. 2: dit wordt voortgezet 3: wordt voortgezet. De bewoners van de Fazanthof ontvangen maandelijks een nieuwsbrief. 4: hiervoor is v.w.b. de gemeenten er ook nog een aparte overlegstructuur opgezet (AB regio)

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma	Toelichting
Vereenvoudiging regelgeving evenementenvergunningen	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijkse vergunningen van jaarlijks terugkerende, identieke evenementen worden meerjarige vergunningen met meldingsplicht; afgerond. • Advisering over voorwaarden voor meerjarige vergunningverlening in samenwerking met de regio Ommelanden Noord. • In 2017 wordt gewerkt met een regionaal vastgesteld aanvraag-evenementenformulier: de zgn LiveEvents <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Er is binnen de VRG discussie wie de "eigenaar" is van LiveEvents, daarom is de implementatie nog niet afgerond</p>
1. Uitvoering geven aan het lokale deel (gemeente Ten Boer) van het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.	<ol style="list-style-type: none"> 1. In 2016 is het meerjarenprogramma 2017 van de NCG geactualiseerd. Hierin gaat het m.n. om het versterken, het flankerend beleid en de daarvoor benodigde instrumenten. Eind 2016 zal er informatie beschikbaar komen over o.a. de uitkomsten van engineering, van een aantal onderzoeken die van invloed zal zijn op de te ontwikkelen kaders voor schadeherstel en de uiteindelijke opgave voor 2017.

	<p>Hierbij valt ondermeer te denken aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er wordt naast de lopende inspectie- en engineeringprogramma's een inspectieprogramma opgesteld voor gebouwen met een verhoogd risicoprofiel. • Naast een prioriteringssysteem dient er ruimte te zijn om op basis van afwegingskaders inspecties en engineering toe te voegen aan overeengekomen inspectieprogramma's. Bijvoorbeeld om het investeringsklimaat in de regio niet te ontmoedigen of om (complexe) schadedossiers van een oplossing te kunnen voorzien. • Er zal, op basis van de uitkomsten van fase 1, een afweging plaatsvinden of de aangekondigde ronde 2 van prioritair aangewezen gebieden ongewijzigd doorgang moet vinden. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het MJP is eind 2016 vastgesteld. Op dit moment wordt er gewerkt aan een addendum waarin het m.n. gaat om het invullen van het inspectie- en engineeringprogramma voor de tweede helft van 2017.</p> <p>2. Uitvoering geven aan het scholenprogramma.</p> <p>2. Naast de versterkingsmaatregelen zal er ook planvorming plaatsvinden voor de nieuwbouw van één of meerdere scholen. Dit laatste is o.a. afhankelijk van: de uitkomsten van de diverse overleggen met schoolbesturen, NAM e.d., de beschikbare financiële middelen en besluitvorming daarover eind 2016. Voor de concrete acties wordt verwezen naar programma 4 Onderwijs.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017: Zie programma 4</p> <p>3. Verdere concretisering/ verbeteringen/ invoering van diverse regelingen en schadeprotocol</p> <p>3. Wij werken actief mee aan de verbeteringen van de diverse regelingen en aan de gefaseerde aanpassingen van het schadeprotocol.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017: Vanaf 31 maart is de NAM niet meer verantwoordelijk voor de schadeafhandeling maar hoort dit tot de taken van de NCG. Hiervoor zal er voor 1 juli, in samenwerking met de Maatschappelijke en Bestuurlijke Stuurgroep, een nieuw schadeprotocol worden opgesteld.</p> <p>4. Wel of niet instellen van beroep gaswinningsbesluit van de minister.</p> <p>4. Afhangelijk van de reactie van de minister op de door ons ingediende zienswijzen zullen wij wel of geen beroep instellen op het door de minister genomen besluit op het gaswinningsplan.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017: Gemeente heeft, gezamenlijk met andere overheden, wel beroep ingesteld. Behandeling door de RvS is in juli voorzien. Daarnaast heeft de minister besloten om per 1 oktober (nieuw gasjaar) de gasproductie met 10 % te verlagen t.o.v. zijn, door ons bestreden, vorige besluit,</p> <p>5. Realiseren van een verstekingspunt in het dorp Ten Boer.</p> <p>5. Wij zullen op verzoek van en in samenwerking met de NCG een versterkingspunt in het dorp Ten Boer realiseren.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017: Dit is nog niet gerealiseerd. <i>Dit zal zoals het zich nu laat aanzien aan het Koopmansplein worden gerealiseerd.</i></p> <p>6. Opstellen van een lijst met monumentale gebouwen in de rest van de gemeente.</p> <p>6. Als vervolg op de pilot (binnen de prioriteit 1 van de door de NCG aangewezen gebied binnen onze gemeente) zullen wij ook voor de rest van de gemeente een lijst opstellen met cultuurhistorisch waardevolle panden en ensembles.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p>
--	---

<p>7. Door de NCG is een leefbaarheidsprogramma opgesteld met name voor herstructureringsopgaven. De gemeenten in het aardbevingsgebied kunnen hiervoor plannen indienen.</p>	<p>De lijsten moeten worden opgenomen in de verschillende bestemmingsplannen. De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd. Voor wat betreft het buitengebied is de lijst opgenomen in het bestemmingsplan dat op 31 mei door de raad wordt behandeld. Voor het bestemmingsplan Ten Boer en bestemmingsplan Kleine Kernen wordt een planning gemaakt. De inventarisatie Ten Post e.o. is reeds gereed. De overige inventarisaties worden momenteel uitgevoerd of worden ingepland</p> <p>7. De criteria voor de herstructureringsmiddelen zijn nog niet geheel duidelijk. Wanneer deze beschikbaar zijn zullen we deze middelen aanwenden voor plannen in de gemeente die de leefbaarheid vergroten.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Wij hebben voor herstructurering Koopmansplein een aanvraag voor deze middelen ingediend.</p>
---	---

Programma 3: Wegen, groen en verkeer

Inhoud van het programma

Het programma Wegen en Groen omvat het beheer en onderhoud van alle wegen, voet- en fietspaden, pleinen, bruggen, wegmeubilair en openbare verlichting in de gemeente. Evenals het uitvoeren van maatregelen ter bevordering van de verkeersveiligheid en gladheidsbestrijding. Ook is in dit programma het onderhoud en beheer van kademuren, beschoeiingen, bermen en sloten opgenomen. Tenslotte bevat programma 2.3 het beheer en onderhoud van het gemeentelijk groen.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2016
Geen	

Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
Samen met inwoners zorgdragen voor de kwaliteit van openbaar groen	<p>Bij de ontmoetingen met de bewoners en de besturen van de dorpsverenigingen bespreken we geregeld de kwaliteit van het openbaar groen.</p> <p>Bewoners beoordelen jaarlijks het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte aan de hand van de vastgestelde eisen in de burgerborgschouw.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
Geen chemische onkruidbestrijding	<p>Afgehandeld in 2015/2016.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
Met het OV-bureau meer 'uit het vuur slepen' voor goed openbaar vervoer van en naar onze gemeente	<p>In de Dienstregeling 2017 wordt buslijn 140 opgewaardeerd naar een Q-liner. Dat betekent hogere frequentie, meer comfort en meer kwaliteit.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
Aanplanten evenveel nieuw groen na groenverwijdering door b.v. bouwactiviteiten	<p>Uitgangspunt bij gemeentelijke projecten. We handhaven het areaal aan groen in de gemeente.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
Realisatie aanleg van het fietspad+ door het bestaande fietspad langs de N 360 te handhaven en het opwaarderen van de route langs de Stadsweg	<p>We hebben de voorbereidingen voor het opwaarderen van de route langs de Stadsweg afgerond en de omgevingsvergunning afgegeven. Het beheer en onderhoud van het nieuwe fietspad wordt door de provincie afgekocht en voeren wij uit. De realisatie van het fietspad is in 2016 uitgevoerd.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden, we zijn in afwachting van de oplevering door de provincie. Er zijn soms problemen met gemotoriseerd verkeer dat onterecht gebruik maakt van de Stadsweg. We zijn hierover in overleg met provincie en politie voor een oplossing.</p>

<p>Uitvoering geven aan het plan Herinrichting dorpsentree Ten Boer.</p>	<p>Het gemeentelijke deel van de herinrichting is grotendeels gereed. Er volgen nog enkele aanpassingen, zoals wellicht een derde overkapte fietsenstalling.</p> <p>Het provinciale deel van de herinrichting, namelijk aanpassingen aan de N360 binnen de bebouwde kom Ten Boer, is in de zomer 2016 uitgevoerd. Resteert nog het aanbrengen van bomen langs de N360 binnen de bebouwde kom van Ten Boer.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De herinrichting dorpsentree is vrijwel afgerond, ook de derde fietsoverkapping is nu gereed en de afrekening met de provinciale subsidie vindt plaats in de zomerperiode. Het planten van bomen langs de N360 is nog een actie van de provincie.</p>
--	---

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma	Toelichting
<p>Meerjaren planning wegen</p>	<p>Voor het onderhoud aan de bestaande infrastructuur van wegen, bermen en sloten trekken we jaarlijks € 400.000 uit. Naast dit reguliere onderhoud zijn de volgende onderwerpen actueel in 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> • We voeren groot onderhoud uit aan de Schultingaweg. In de begroting en meerjarenraming is rekening gehouden met een investeringsbedrag van € 114.000; • We onderzoeken de (financiële) haalbaarheid van het groot onderhoud aan de Lageweg; <p>Eind 2016 maken we het programma concreet en presenteren dit in het 'Uitvoeringsprogramma 2017'.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>Meerjaren planning beheer en onderhoud kunstwerken (bruggen e.d.)</p>	<p>Naast het normale reguliere klein onderhoud aan bruggen en steigers in de gemeente voeren we in 2017 het volgende periodiek onderhoudswerk uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - herstellen van de conservering van: <ul style="list-style-type: none"> - de afscheiding aan de Moeshorn 6 in Ten Boer; - de leuning van de Witte brug in Woltersum; - de leuning van de vaste bruggen Kwartelpad 9 en Zwaanhof 2 en 15 in Ten Boer; - de vaste bruggen Vlamoven 1 en 8 in Ten Post; - herstellen van de slijtlaag van de bruggen aan Vlamoven 1 en 8; - herstellen van het voegwerk van het bedieningsgebouw, de slagboomverlichting en de landverkeersseinen van de Boltbrug in Ten Boer; - repareren betonnen landhoofden van de vaste brug Rietzoom 6 in Ten Boer <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden, conform planning.</p>
<p>Meerjaren planning beheer en onderhoud speeltoestellen</p>	<p>Het investeringsprogramma speelplekken is in 2016 afgerond. Begin 2017 zal de eindrapportage aan de raad worden aangeboden</p> <p>We onderhouden de bestaande speelvoorzieningen zodat de kinderen deze veilig kunnen gebruiken. In het geval er middelen voor onderhoud overblijven zullen deze worden gereserveerd voor vervanging van toestellen. In het geval er onvoldoende financiële ruimte is zal met bewoners overlegd worden over het verwijderen van toestellen of de werving van externe middelen. Voor dat laatste zijn de bewoners verantwoordelijk. We betrekken hier ook de verenigingen voor dorpsbelangen bij.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>

Openbare verlichting (OV)	<p>We hebben voor het planmatig onderhoud van de openbare verlichting € 24.400 in de begroting opgenomen. Naast dit onderhoudsbudget hebben we jaarlijks (t/m 2019) € 20.000 beschikbaar voor het vervangen van lichtmasten en armaturen.</p> <p>In 2016 is een aangepast beheerplan OV aangeboden aan de raad, waarin rekening is gehouden met een extra structurele bijdrage van € 10.000 voor achterstallig onderhoud. In 2017 en verder wordt dit beheerplan uitgevoerd.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Proef openbare verlichting Thesinge wordt binnenkort geëvalueerd en gerapporteerd.</p>
Verkeers-educatieprogramma	<p>Voor alle leeftijdsgroepen zijn er educatieprogramma's. De regiocoördinator van Verkeerswijzer Groningen heeft directe contacten met scholen, ouderen- en welzijnsorganisaties om de programma's door te spreken en uit te laten voeren.</p> <p>www.verkeerswijzergroningen.nl is dé site waarop organisaties zich kunnen aanmelden voor gratis activiteiten.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
Een verkeersveiliger N 360	<p>De werkzaamheden voor een verkeersveiliger N360 zijn in 2016 deels uitgevoerd: de dorpsentree Ten Boer en de oversteek in Garmerwolde zijn o.a. aangepakt.</p> <p>Dit is fase 2 van het project.</p> <p>De bushaltes zijn toegankelijk gemaakt voor minder validen.</p> <p>Fase 3 is het aanleggen van de rotondes Garmerwolde (Fledderbosweg), Ten Post en Wirdum. Uitvoering is afhankelijk van de planologische procedures en grondaankopen. Wij houden daar over contact met de provincie.</p> <p>Fase 4 is het aanbrengen van beplanting/bomen in de berm van de N360 op diverse plaatsen. Dit wordt pas uitgevoerd na overleg met de aanwonenden.</p> <p>Momenteel wordt een provincie breed project gestart om de bushaltes herkenbaarder te maken en op te waarderen.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden, actie bij de provincie.</p>

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling begroting 2016	Toelichting
Geen	

Programma 4: Onderwijs

Inhoud van het programma

De gemeente heeft een aantal verantwoordelijkheden aangaande het onderwijs. Een belangrijke taak is om kinderen de mogelijkheid te bieden openbaar onderwijs te volgen. Dit doen we via de stichting Marenland. Het toezichhoudend orgaan (OTO) van deze stichting is opgeheven en vervangen door een raad van toezicht. De gemeenten in het werkgebied van Marenland doen een voordracht voor de leden van de raad van toezicht. Wel is afgesproken dat Marenland de wethouders in het werkgebied minimaal één keer per jaar voor een informatieve bijeenkomst worden uitgenodigd. Daarnaast heeft de gemeente verantwoordelijkheden ten aanzien van huisvesting, leerplicht, leerlingenvervoer en lokaal onderwijsbeleid. In het programma Onderwijs zijn deze onderwerpen opgenomen. De inhoud van het onderwijs is de verantwoordelijkheid van de scholen. Verder wordt de samenwerking tussen scholen en organisaties op het gebied van ontspanning en hulpverlening gestimuleerd. De contacten tussen de Deel en de scholen, onder andere over het Passend Onderwijs, zijn in het kader van de decentralisatie jeugdzorg geïntensiveerd.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2017
Stimuleren samenwerking onderwijs en andere organisaties.	<p>Samen met onderwijs, kinderopvang en jongerenwerk werken we aan een totaalplan voor sport en bewegen in de buurt. Hierin nemen we mee:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitwerking combinatiefuncties, inzet brede vakdocent - Kwalitatief goede bewegingslessen - Verbinding binnen en buitenschools - buitenschools aanbod, clinics, zorgaanbod en aanpak samenwerking partners <p>In het najaar 2016 zal nog een plan sport en onderwijs voor de periode 2017 en verder door het college worden vastgesteld. Een aanvraag bij het rijk voor de middelen buurtsportcoach (de oude combinatiefunctie regeling) is inmiddels gedaan.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het plan van aanpak combinatiefuncties is ter informatie in mei aan de raad gezonden. Nieuw in het plan is dat naast de aandacht voor sport voor kinderen en jongeren ook de doelgroep ouderen bediend zal worden.</p>
Uitwerken maatregelen o.g.v. de Lokale Educatieve Agenda	<p>De Lokaal Educatieve Agenda loopt eind 2016 af. Besloten is om geen nieuwe LEA op te stellen voor 2017 en latere jaren. Er is geen wettelijke plicht voor het opstellen van een LEA. Wel wordt het overleg met de schoolbesturen met basisscholen en de kinderopvang voortgezet. Eén a twee keer per jaar worden de besturen uitgenodigd voor overleg over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het (VVE) aanbod door Kids2b en toeleiding naar het basisonderwijs • Toeleiding voorschoolse voorzieningen vanuit de Deel/consultatiebureau • Versterken samenwerking brede school en verbinding met buitenschoolse aanbod voor kinderen in de basisschoolleeftijd op sport en cultuurgebied <p>Het budget van de LEA wordt ingezet voor het project combinatiefuncties. Over huisvestingsproblematiek wordt in het kader van de aardbevingsproblematiek intensief met de schoolbesturen contact onderhouden.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Uitvoering vindt plaats volgens planning. Er zijn geen bijzondere ontwikkelingen te vermelden.</p>

<p>De Deel: afspraken met scholen maken over verantwoordelijkheden die scholen hebben ten aanzien van zorg en de taken die op het gebied van de jeugdzorg naar de gemeente komen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Contacten tussen IB'ers en De Deel zijn geïntensiveerd. De IB'ers zijn onderdeel van het sociale team dat eens in de zes weken bij elkaar komt. • Drie keer per jaar overleg tussen de scholen (locatiedirecteuren, IB'ers) en de Deel, waarin samenwerkingsafspraken worden geëvalueerd en evt. nieuwe worden gemaakt. • <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De contacten tussen de scholen en de Deel over de kinderen die speciale aandacht behoeven verlopen goed. Is regulier onderdeel van de werkzaamheden van de Deel.</p>
<p>Leerlingenvervoer: meer stimuleren openbaar vervoer en voornemen de verordening leerlingenvervoer te wijzigen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In samenwerking met alle Groningse en Drentse gemeenten en de provincies Groningen en Drenthe aanbesteden publiek vervoer (omvat leerlingenvervoer en Wmo-vervoer) voor de periode vanaf 2018. Met de voorbereiding is in 2016 al een start gemaakt. • bezien in hoeverre bijzondere doelgroepen (leerlingen en mensen met een Wmo taxipas) meer gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer. • Het experiment "opstapplaatsen" leerlingenvervoer is geslaagd en is opgenomen in het reguliere aanbod dat wij bieden aan leerlingenvervoer. • <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het bestek publiek vervoer is door het college in maart vastgesteld. De aanbesteding is op 5 april jl voor de periode 2018 e.v. is van start gegaan. In het programma van eisen voor de aanbesteding zijn voorwaarden opgenomen voor de verdere integratie van het openbaar vervoer en doelgroepenvervoer.</p> <p>De verordening leerlingenvervoer wordt conform uitgevoerd.</p>
<p>Onderwijshuisvesting</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aandacht voor de aardbevingsproblematiek voor alle basisscholen in relatie tot verscherpte normen voor nieuwbouw en dientengevolge voor hogere normbedragen voor nieuwbouw en uitbreiding van scholen. Dit conform het scholenprogramma. • Gestreefd wordt naar nieuwe huisvesting van de Fontein en de Huifkar op één locatie. Binnen deze nieuwe huisvesting wordt ook rekening gehouden met ruimte voor kinderopvang en peuterspeelzaalwerk • Monitoren van gevolgen van krimp in de gemeente Ten Boer <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Voor de nieuwbouw is momenteel een visiedocument van de schoolbesturen in de afrondende fase, dat is het uitgangspunt voor het programma van eisen voor de nieuwbouw. Tegelijk wordt een locatiestudie uitgevoerd. Binnenkort wordt een projectadviseur gecontracteerd.</p>

Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
<p>Alle kinderen met een (taal)achterstand doen mee met voor- en vroegschoolse educatie, met aandacht voor de doorgaande lijn tussen voorschoolse educatie en het primair onderwijs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Continueren van passend aanbod VVE op de opvanglocatie Ten Boer (wettelijk verplicht) • Toe leiden naar het vve-aanbod in nauw overleg tussen kinderopvanginstelling en de wijkverpleegkundige JGZ <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De al lang bestaande afspraken omtrent de toeleiding van kinderen naar VVE worden uitgevoerd. Er zijn geen aandachtspunten.</p>
<p>Het beleid op het terrein van de jeugdzorg is aanvullend op en sluit aan bij de voorzieningen die in het kader van Passend Onderwijs worden geboden</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tussen scholen/samenwerkingsverbanden van scholen en de Deel sluitende afspraken maken over leerlingen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben buiten en aanvullend op het onderwijs. • Afspraken tussen De Deel als aanspreekpunt voor alle kinderen met problemen en de schoolbesturen formaliseren

	<p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De Deel is in gesprek met de scholen/samenwerkingsverbanden om afspraken te maken over bieden van extra zorg.. De afspraken tussen de Deel en de schoolbesturen zijn nog niet schriftelijk geformaliseerd.</p>
Stimuleren van samenwerking tussen scholen en schoolbesturen om het behoud van een school in een dorp te garanderen	<ul style="list-style-type: none"> Aansluiten bij het programmaplan huisvesting scholen (transitieplan aardbevingsgemeenten), waarbij toekomstbestendigheid, hoge onderwijskwaliteit en gebouwkwaliteit de uitgangspunten zijn. Uitvoering geven aan onze ambitie om te komen tot een 2-onder-1-dakschool voor de Huifkar en de Fontein in Ten Boer <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Zie punt 5. Voor de nieuwbouw is momenteel een visiedocument van de schoolbesturen in de afrondende fase,</p>
Stimuleren van samenwerking tussen scholen en andere organisaties, bv. sportverenigingen	<ul style="list-style-type: none"> Dit onderwerp komt terug in het eerder genoemde plan Sport en Onderwijs. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In het nieuwe plan worden sportverenigingen nadrukkelijker betrokken bij het onderwijs. De brede vakdocent is hierin de verbindende schakel.</p>
De bereikbaarheid van de scholen, een veilige route er naar toe en een veilige schoolomgeving krijgen blijvende aandacht	<ul style="list-style-type: none"> Toetsen van de routes en omgevingen op mogelijke knelpunten; afhankelijk van uitkomsten alsdan acties vaststellen. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Er is sprake van intensieve samenwerking met de scholen. Knelpunten zijn in kaart gebracht en worden onder de aandacht gebracht In overleg met de scholen wordt gewerkt aan een jaarlijks terugkomend moment in samenwerking met Veilig Verkeer Nederland.</p>

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma	Toelichting
Programmaplan huisvesting scholen (transitietafel)	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering geven aan de opgaven uit het programmaplan. Nieuwbouw voor 2-onder-1-dakschool (Fontein en Huifkar Ten Boer) en bouwkundig versterken van de overige schoolgebouwen. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Zie punt 5. Voor de nieuwbouw is momenteel een visiedocument van de schoolbesturen in de afrondende fase, dat is het uitgangspunt voor het programma van eisen.</p>
Harmonisatie Peuterspeelzaalwerk en kinderopvang	<ul style="list-style-type: none"> In 2017 geven we uitvoering aan het door de raad in 2016 vastgesteld beleid ten aanzien van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Het rijksbeleid gericht op de harmonisatie van het peuterspeelzaalwerk en de kinderopvang is hierin meegenomen. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Loopt volgens planning. Er is een verkenning gestart naar de mogelijkheden om een peuterspeelzaal onder te brengen in de Fontein in Ten Boer.</p>

Programma 5: Sport, recreatie & toerisme, kunst & cultuur

Inhoud van het programma

De gemeente zorgt er voor dat zowel haar inwoners als haar bezoekers in hun vrije tijd uit een breed scala aan activiteiten kunnen kiezen. Het beschikbaar stellen van faciliteiten met betrekking tot sport, cultuur en recreatie ziet de gemeente als een belangrijke taak. Belangrijke voorzieningen zijn de bibliotheek, speeltuinen, diverse accommodaties voor sport en bewegen en de toeristische trekpleisters.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2017
In overleg met sportverenigingen zoeken naar mogelijkheden voor doelmatig beheer en onderhoud.	<ul style="list-style-type: none"> • Evalueren van de afspraken over het onderhoud van de sportcomplexen met de voetbalverenigingen in het parkoverleg • De overeenkomst met het voormalige Iederz voor het onderhoud wordt in 2017 voortgezet. • Met GEO worden de afspraken over het zelf maaien van het voetbalveld voortgezet. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Afspraken over het onderhoud worden besproken tijdens de zgn. parkoverleggen. Iederz voert ook dit jaar, naar tevredenheid van de voetbalclubs, het dagelijks onderhoud uit. GEO heeft een robotmaaier aangeschaft voor het maaien van het hoofdveld. GEO ontvangt hiervoor een vergoeding. Een voorbeeld van Right to Challenge.</p>
Structureel overleg tussen de gemeente en de sportverenigingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Continueren van regulier overleg met de vertegenwoordigers van de vier voetbalverenigingen over o.a. onderhoud. • Incidenteel overleg voeren met de andere (niet-voetbal) sportverenigingen <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Gebeurt in de reguliere parkoverleggen. Met GEO en de Tennisclub Ten Boer worden afspraken gemaakt over de eigendomssituatie van de kantines. De afspraken zullen medio 2017 worden vastgelegd in formele overeenkomsten.</p>
Afronding speelruimtebeleid	<ul style="list-style-type: none"> • In het eerste kwartaal 2017 zal de eindrapportage van het investeringsplan speelruimte aan de raad worden aangeboden <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De rapportage over de afronding van het speelruimtebeleid is in december 2016 aan de raad toegezonden.</p>
Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
Verbindingen aanbrengen tussen sport, cultuur en buurt zodat met name de jeugd actief is, leert zich in te zetten voor elkaar en de gezondheid bevorderd wordt.	<ul style="list-style-type: none"> • Inzetten op het nog meer in positie brengen van dorpshuizen als centraal punt in de dorpen. • Zie ook de toelichting bij het project sport en onderwijs <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In het nieuwe plan combinatiefuncties wordt 1.7 Fte aan combinatiefuncties in 2017 en 2018 gerealiseerd. Het grootste deel van de uren wordt ingezet voor kinderen/jongeren, maar er is ook aandacht om ouderen sportief te activeren. Op het gebied van cultuur is op 29 maart door de raad besloten om uren voor een cultuurfunctionaris in te zetten. Er is overleg geweest met K&C Drenthe voor de invulling van deze functie. Naar verwachting zal in juni K&C de formele opdracht worden verstrekt.</p>
De openbare ruimte autolouwer maken t.b.v. buiten spelen en	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdens de dorpenrondes van het college inventariseren welke mogelijkheden hiervoor aanwezig en kansrijk zijn.

sporten	<p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Er zijn nog geen initiatieven geweest op dit gebied. De dorpenronde van het college zal in het najaar plaatsvinden.</p>
Schoolpleinen na schooltijd open stellen en sportcomplexen intensiever en anders gebruiken	<ul style="list-style-type: none"> In het kader van ons uitvoeringsplan speelruimtebeleid zijn in totaal 5 schoolpleinen opnieuw ingericht en buiten schooltijden toegankelijk gemaakt. In 2017 geen activiteiten. Bij de vorming van 2-onder-1-dakschool in Ten Boer gaan we kijken of het nieuwe schoolplein toegankelijk kan worden. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Wordt meegenomen in plan voor de nieuw te bouwen school. Over de overige pleinen die gebruikt worden als speellocatie zijn met de scholen afspraken gemaakt over gebruik, openstelling en onderhoud en vervanging.</p>
De openbare ruimte uitnodigend inrichten om meer te bewegen: routes van diverse afstanden voor ouderen zichtbaar aangeven, met bankjes. Voorbeeld: een rondje Klunder in Thesinge of in het Ten Boerster bos	<ul style="list-style-type: none"> Inventariseren welke plekken in aanmerking komen om te dienen als bewegvriendelijke openbare ruimte. Activiteiten op deze plekken ontwikkelen die burgers uitdaagt om in beweging te komen. Hierover in gesprek gaan met de dorpsverenigingen. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In het dorp Ten Boer is de dorpsbelangen de trekker voor dit onderwerp. In de andere dorpen zijn er geen nieuwe initiatieven ondernomen.</p>
Versterking van de samenwerking tussen sportverenigingen <i>gemeente breed</i>	<ul style="list-style-type: none"> Er zullen vanuit de gemeente geen initiatieven genomen worden voor de versterking van de bestuurskracht van de verenigingen, gezien de geringe belangstelling het verleden. Wel gaan we aandacht besteden aan de werving van vrijwilligers voor de sportverenigingen. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Er is contact tussen het bestuur van het zwembad en de projectleider Burgerkracht en participatie over de werving van vrijwilligers.</p>
Realisatie, met behulp van zelfwerkzaamheid, van een jeu-de-boules-baan in Thesinge	<ul style="list-style-type: none"> Volgen van eigen initiatief van de vereniging van Dorpsbelangen Thesinge en, indien budget voorhanden, mede faciliteren. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het dorp is zelf bezig met dit onderwerp. Tot nu toe geen actieve bemoeienis vanuit de gemeente.</p>
Samen met de toeristische sector een visie en 4-jarig actieprogramma opstellen voor de toeristische mogelijkheden van de gemeente Ten Boer	<ul style="list-style-type: none"> In 2016 vindt afronding plaats van het vorm geven aan de visie, in overleg met de branche toerisme en ondernemers. Onderzoeken of aansluiting bij Marketing Groningen haalbaar en betaalbaar vanuit de lopende begroting is. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De input voor de visie is aanwezig, opstellen en aanbieden aan het gemeentebestuur vindt plaats in de zomerperiode 2017. Aansluiting bij Marketing Groningen is inmiddels geregeld en voor ons zonder financiële consequenties.</p>
De gemeente speelt een actieve regierol in het bij elkaar brengen van toeristische organisaties en bij afstemming en uitvoering van activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> Eind 2016 wordt een aanbeveling op het gebied van recreatie en toerisme opgeleverd over hoe er meer activiteiten kunnen worden ontplooid en waar wij ons op moeten richten. Afhankelijk van deze aanbevelingen zullen er acties worden uitgezet. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Tot nu is de regierol van de gemeente beperkt gebleven, mede gezien de beperkte omvang van deze branche in onze gemeente. Inzet was er op het gebied van wandelnetwerken en toeristische informatievoorzieningen.</p>
Om de bibliotheek levensvatbaar te houden moet gekeken worden naar de huisvestingssituatie en de verlaging van de kosten daarvan, naar de openingstijden, het gebruik van de ruimte en naar andere	<ul style="list-style-type: none"> In 2017 blijft de bibliotheek in stand, nader wordt gekeken naar de kosten. In het kader van de saneringsbegroting zal een bezuiniging gerealiseerd dienen te worden. Een lastige opgave. Een oplossing zou zijn de verhuur van een deel van de bibliotheek. Wordt nader onderzocht.

dienstverleningsvormen.	<p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Nog geen verhuur plannen. De raad heeft op 29 maart besloten om de bezuinigingstaakstelling met € 20.000 structureel te verlagen. Vanwege het feit dat zich nog geen huurder heeft aangediend is besloten om de taakstelling incidenteel voor 2017 met € 13.000 te verlagen. Verder is besloten om de bibliotheek in de gelegenheid te stellen een extra selfservice apparaat aan te schaffen.</p>
Stimuleren dat kinderen (bv. via school) en ouders voldoende in de gelegenheid zijn om een gevarieerd aanbod aan boeken te lenen.	<ul style="list-style-type: none"> In de bibliotheekvisie vastleggen op welke wijze het bibliotheekwerk bereikbaar blijft voor de scholen en de jeugd. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Biblionet heeft met alle scholen in de gemeente goede afspraken over het gebruik van de collectie. In 2016 werd de eerste vernieuwde schoolbibliotheek bij de Wieken in Ten Post geopend. In mei is de tweede vernieuwde schoolbibliotheek op de Huifkar geopend.</p>

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma	Toelichting
Verzelfstandiging zwembad, Tiggelhal en dorpshuis	<ul style="list-style-type: none"> De raad heeft op 27 mei 2015 besloten tot een bezuinigingstaakstelling van € 100.000,- op het zwembad vanaf 2017. De bezuiniging is mogelijk haalbaar door het zwembad te verzelfstandigen. Nog in 2016 zal hierover een besluit genomen worden. Een nieuwe stichting zal het zwembad, de sporthallen en zo mogelijk het dorpshuis exploiteren. De gemeente zal het zwembad en het dorpshuis en mogelijk ook de sporthal in eigendom overdragen aan de stichting. De stichting krijgt een subsidie voor de exploitatie en de instandhouding van het zwembad. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De raad heeft in 2016 besloten het zwembad te verzelfstandigen en over te dragen aan de stichting BES. De formele overdracht zal plaatsvinden in juni 2017. Op 22 april is het zwembad open gegaan.</p>

Programma 6: Welzijn, AWBZ-Wmo zorg en ouderen

Inhoud van het programma

De gemeente biedt steun aan mensen die zich niet zelfstandig kunnen redden zoals bijstandsgerechtigden, arbeidsongeschikten, gehandicapten of ouderen. Zij ondersteunt hen in de eerste plaats financieel door de verstrekking van een uitkering of een tegemoetkoming in de kosten die kunnen worden gedekt vanuit de Bijzondere bijstand of de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning). Daarnaast willen we zoveel mogelijk mensen stimuleren om te participeren in de Ten Boerster samenleving, via een betaalde baan of, als dat nog niet haalbaar is via vrijwilligerswerk. In programma 6 zijn de gemeentelijke taken met betrekking tot werk en inkomen opgenomen. Daarnaast vinden we in programma 6 de diverse WMO-voorzieningen terug zoals de regeling huishoudelijke hulp, de woon- en vervoersvoorzieningen en de voorzieningen in het kader van de nieuwe Wmo-taken die per 1 januari 2015 door de gemeente uitgevoerd gaan worden.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2017
<p>Mensen aan het werk houden Indicator: het aantal bijstandsdossiers</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ook in 2017 maximale inspanning leveren om mensen met een uitkering toe te leiden naar regulier werk of vrijwilligerswerk. • Mensen met een arbeidsbeperking met behulp van loonkostensubsidie en andere voorzieningen toe leiden naar regulier werk (afspraakbanen/garantiebanen) of eventueel naar een beschutte werkplek. • De scholingsregeling voor mensen met een beperking (individuele studietoeslag) wordt ook in 2017 uitgevoerd. <p style="color: red;">Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In de begroting van 2017 gingen we uit van 92 bijstandsdossiers. Er is sprake van een lichte daling. Op 1 april 2017 bedroeg het aantal 90.</p>
<p>Stevig inzetten op participatie en activering.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale diagnose stellen van elke bijstandsgerechtigde, zowel op het gebied van werk en participatie als zorg, inkomenshulp en ondersteuning op andere gebieden. • Inzetten op re-integratie en met name richten op de groep mensen die ondersteuning nodig hebben bij het vinden van een baan. • Sturen op paradigma: wie gekwalificeerd is voor werk moet zelf werk zoeken en wie voorlopig geen kans heeft op een reguliere baan is maatschappelijke actief (vrijwilligerswerk, mantelzorg etc.). • Versterken van de sociale infrastructuur door de projectleider participatie en burgerkracht, zodat meer vrijwilligers worden ingezet, er een betere verbinding ontstaat tussen organisaties, verenigingen en ondernemers, en maatschappelijke initiatieven meer ruimte krijgen. <p style="color: red;">Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In 2017 blijven we inzetten op integrale en op de persoon gerichte interventies richting werk, vrijwilligerswerk en/of zorg. Klanten ontvangen bijvoorbeeld individuele begeleiding, scholing, een traject richting ondernemerschap of volgen workshops in het Centrum naar Werk. De klanten die nog geen traject richting werk aan kunnen krijgen de noodzakelijke ondersteuning van een dorpscoach.</p>
<p>Eén loket voor alle WMO en AWBZ zaken en de inzet van de dorpscoaches.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De Deel zal in 2017 haar werkzaamheden voortzetten op het gebied van de drie decentralisaties.

	<p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Loopt conform. Geen bijzonderheden.</p>
Goed contact met de WMO-adviesraad.	<ul style="list-style-type: none"> Eens in de twee maanden regulier overleg tussen Wmo-adviesraad, beleidsregisseur welzijn en eventueel beleidsmedewerkers. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Per 1 april 2017 is de WMO-raad met het Cliëntenplatform Ten Boer opgegaan in de nieuwe adviesraad Sociaal Domein. De raad heeft eind maart ingestemd met de nieuwe verordening. De nieuwe adviesraad bestaat uit 10 mensen. De adviesraad overlegt een keer per zes weken met de beleidsregisseur welzijn en ambtenaren die inhoudelijk op een onderwerp gespecialiseerd zijn.</p>
We voeren het uitvoeringsprogramma Lokaal Gezondheidsbeleid 2012-2016 uit.	<ul style="list-style-type: none"> In 2017 wordt een nieuwe nota lokaal gezondheidsbeleid opgesteld voor de periode na 1 januari 2018 In 2017 worden een aantal activiteiten uit het uitvoeringsprogramma 2012-2016 uitgevoerd. De raad en college zullen eind 2016 een besluit nemen over de aard van de acties. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In december 2016 heeft de raad van de gemeente Ten Boer besloten het lopende Lokaal gezondheidsbeleid te verlengen met een periode van twee jaar (2017/2018). Naast deze inhoudelijke speerpunten wordt in 2017/2018 gekeken hoe het LGB van Ten Boer verweven kan worden met het gezondheidsbeleid van de gemeente Groningen. Dit ter voorbereiding op de gemeentelijke herindeling per 1-1-2019. De coördinator van het LGB levert input hiervoor. De coördinatie van de uitvoering van het LGB is belegd bij de GGD.</p>
Overleg met cliënten platform SOZAWE.	<p>Het overleg met het cliëntenplatform wordt voortgezet in 2017.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het Cliëntenplatform is per 1 april opgegaan in de Adviesraad Sociaal Domein. Twee leden van het oude Cliëntenplatform zijn benoemd als lid van de nieuwe adviesraad.</p>
Huisvesting vergunninghouders	<ul style="list-style-type: none"> De verwachting is dat de taakstelling voor het aantal vergunninghouders gedurende de periode 1 januari 2017 tot en met 30 juni 2017 minimaal gelijk blijft aan de tweede helft van 2016. Naar verwachting zal er in 2016 een achterstand zijn die in 2017 moet worden ingelopen. Er worden initiatieven genomen voor de uitbreiding van huisvestingsmogelijkheden. Met name is Wierden en Borgen onze partner. Voor de integratie van de statushouders zal eind 2016 een plan worden gemaakt dat zal ingaan in 2017. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De huisvesting van vergunninghouders in Ten Boer verloopt stroef als gevolg van een gebrek aan geschikte huisvesting. Aan de (regionale) regietafel worden mogelijkheden besproken, door een gezamenlijke aanpak, toch te kunnen voldoen aan de taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Met de gemeente Groningen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt over het samenvoegen van de taakstellingen van Ten Boer en Groningen. Op 1 april waren 8 mensen gehuisvest. Er dienen nog 18 mensen gehuisvest te worden. Dit nog afgezien van de taakstelling voor de tweede helft 2017. Deze zal binnenkort beschikbaar komen.</p> <p>Het plan van aanpak voor de maatschappelijke begeleiding van vergunninghouders is voor goedkeuring voorgelegd aan het COA en is in orde bevonden. Uitvoering van maatschappelijke begeleiding kan starten zodra dat nodig is. Per volwassenen vergunninghouder ontvangt de gemeente een bijdrage van de COA van € 2.370. Dit bedrag wordt ingezet voor maatschappelijke begeleiding en toegevoegd aan het budget van de Deel.</p>

Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
<p>Het ontwikkelen van een specifiek dorpshuizenbeleid in overleg met de besturen van de dorpshuizen om hun functie uit te breiden, bijvoorbeeld met een WMO-functie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 wordt met de besturen van de dorpshuizen overleg gevoerd over de mogelijke rol van de dorpshuizen in het kader van de decentralisaties. • Overigens wordt dorpshuis de Leeuw in Garmerwolde met o.m. gemeentelijke steun verbouwd, waarbij een belangrijk doel van het bestuur is om de participatie van kwetsbare mensen te bevorderen en met diverse partners samen te werken om dit te bereiken. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De gesprekken met de besturen van de dorpshuizen worden in de eerste helft van 2017 afgerond. De subsidie aan het dorpshuis in Garmerwolde is in 2016 toegekend.</p>
<p>Ondersteunen van initiatieven die een inclusieve samenleving dichterbij brengen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • in het kader van de gelden voor het voorliggend veld sociaal domein worden transformatie- en innovatie initiatieven gefaciliteerd. De projectleider Burgerkracht en Participatie en de Deel zullen hierin een rol vervullen. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De projectleider Burgerkracht en Participatie ondersteunt diverse initiatieven. Zie ook elders in de rapportage. Het gaat om onder meer de ondersteuning dorpscoöperatie Ten Boer, het initiatief Goed Bezig, het digitale platform datdeelijk.nl</p>
<p>Prioriteit voor bestrijding jeugdwerkloosheid door in te zetten op training, scholing, werkervaringsplaatsen en aanvullingen op het loon wanneer zij niet volledig kunnen werken</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Als arbeidsmarktregio zijn we verbonden aan het vervolgproject Aanpak Jeugdwerkloosheid 'Samen naar een werkende toekomst' van juli 2015 tot juli 2017. Dit project kent 2 hoofdoelen: versterken van de samenwerking tussen UWV, 27 gemeenten en 4 RMC's en het matchen van werkeloze jongeren op betaald werk. Voor de periode juli 2016 tot juli 2017 koersen we als arbeidsmarktregio op 1000 jongeren. • Daarnaast willen we als arbeidsmarkt regio voor juli 2017 totaal 60 jongeren die "buiten beeld" zijn (niet werken, niet op school zitten, net als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV en geen uitkering ontvangen) naar betaald werk plaatsen. • Voor de werkzoekende jongeren in Ten Boer, bestaat het aanbod uit: • e-coaching d.w.z. (lichte) digitale ondersteuning en toezicht op sollicitatie-activiteiten en aanbod van vacatures. Dit is met name voor hoger opgeleiden en mensen met recente werkervaring • centrum naar werk: 6 weken programma met diverse workshops en zo nodig aansluitend werkervaringsplek • en ondersteuning door re-integratiecoach= voor jongeren met startkwalificatie, binnen max. 1 jaar. • jongerencoaches d.w.z. ondersteuning naar werk voor jongeren zonder startkwalificatie (met en zonder zorgtraject) en • voor jongeren met startkwalificatie, in en zorgtraject. • ondersteuning door het UWV voor jongeren met WW uitkering • Loket leren en werken: gratis advies voor iedereen met vragen over studie/opleidingen, loopbaanvragen enz.(digitaal & fysiek) <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Stand van zaken 'Samen naar een werkende toekomst': de verwachting is dat wij de doelstelling gaan halen om in het projectjaar juli 2016-juli 2017 1000 jongeren in de arbeidsmarktregio te matchen op werk (binnen de projectperiode). Per kwartaal plaatsen we tot nu toe zo'n 250 jongeren.</p> <p>In dit project zijn ook extra bestuurlijke afspraken gemaakt inzake jongeren Buiten Beeld. Dit zijn jongeren van 18 tot 23 jaar, zonder startkwalificatie, niet op school, niet werkend, geen uitkering en niet ingeschreven als werkzoekende. In totaal gaat het om 848 jongeren in onze Arbeidsmarktregio, deze worden gescreend door de vier RMC's voor voortijdig schoolverlaters. Voor RMC- regio 03 Centraal Westelijk Groningen gaat het om 364 jongeren. Deze jongeren worden allen benaderd, zo nodig met extra inzet en persoonlijk bezocht door het RMC. Daarna kan gekeken worden of de jongere weer naar school kan of dat werk de beste optie is.</p>

<p>In samenspraak met vereniging van dorpsbelangen en andere vrijwilligers onderzoeken naar mogelijkheden om het beheer van de openbare ruimte door inwoners te organiseren.</p>	<p>Geen acties in 2017 wegens het ontbreken van animo.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen acties geweest.</p>
<p>Een tegenprestatie wordt niet dwingend opgelegd, maar door mensen te overtuigen van nut en noodzaak. Onkosten bij uitvoering van tegenprestaties worden vergoed.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bij uitkeringsgerechtigden die geen re-integratietraject volgen of vrijwilligerswerk doen er op aandringen een tegenprestatie te leveren naar vermogen. De keuze van de uitkeringsgerechtigde staat hierbij voorop. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Er zijn geen tegenprestaties opgelegd.</p>
<p>Mensen met een bijstandsuitkering die niet in een re-integratietraject zitten, leveren een tegenprestatie: in de vorm van vrijwilligerswerk en in combinatie met de Wmo door hen als vrijwilligers in te zetten om oudere mensen, jongeren of mensen met een beperking te begeleiden bij vervoer, administratieve klussen, tuinonderhoud of elke andere mogelijke hulpvraag.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inzetten op het doel dat iedereen actief is en naar vermogen een bijdrage levert. • Erop sturen dat zij die een bijstandsuitkering ontvangen en niet deelnemen aan een re-integratietraject vrijwilligerswerk doen. • Prioriteit eraan geven dat mensen zelf vrijwilligerswerk zoeken en in het geval dat dat niet lukt, zorg dragen voor vrijwilligersvacatures via onze vrijwilligersvacaturebank • Projectleider Burgerkracht en Participatie is gestart in 2016 voor de duur van 2 jaar. • <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Er wordt vanuit de Deel en de projectleider Burgerkracht en Participatie aan deze doelstellingen gewerkt. Beleid is mensen te bewegen om vrijwilligerswerk te doen. Zie voor de werkzaamheden van de projectleider Burgerkracht elders in deze rapportage.</p>
<p>Ruimhartig armoedebeleid met speciale aandacht voor kinderen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voor zover wettelijk toegestaan, het continueren van een ruimhartig armoedebeleid. Hierbij is het uitgangspunt dat de regelgeving eenvoudig is uit te voeren en dat er helder en regelmatig met mensen wordt gecommuniceerd. • Gemeentelijke regeling voor de vergoedingen voor kosten van deelname, lidmaatschappen, abonnementen op terrein cultuur, dans, muziek, sport en maatschappelijke participatie. • In het najaar 2016 vindt een herijking plaats om te bezien op welke punten aanpassing nodig is van het armoedebeleid. Vanuit de Deel is al aangegeven dat een ruimhartiger beleid gewenst is wat betreft armoederegelingen voor kinderen. De uitkomst van de herijking kan leiden tot nieuwe accenten. • <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De herijking is uitgemond in een brief aan uw raad, die op 29 maart is besproken. Uitgangspunten en denkrichting werden onderschreven. Een concreet raadsvoorstel zal nog aan de raad worden voorgelegd ter besluitvorming. Daarin wordt opgenomen de besteding van de extra structurele kindmiddelen die in december jl. door het rijk beschikbaar zijn gesteld. Deze maken het mogelijk het totale voorzieningenpakket flink uit te breiden.</p>
<p>Overleg met grote gemeentelijke werkgevers over inzet van arbeidsgehandicapten</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Contacten met werkgevers actief benutten om voor deze doelgroep werkplekken kansen te creëren. • <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Met betrekking tot realiseren van afspraakbanen liggen we in onze arbeidsmarktregio ruimschoots op schema. Er zijn drie afspraakbanen gerealiseerd in de particuliere sector. De raad heeft op 29 maart besloten om een afspraakbaan binnen de gemeente te scheppen. Invulling van deze baan zal rond de zomer plaats vinden.</p>
<p>Versterking van de verbinding tussen De Deel met het brede sociaal domein (sport- en andere verenigingen, instellingen, kerken)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Door de aanstelling van de projectleider participatie en burgerkracht zal hieraan nader invulling worden gegeven. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Zie voor de werkzaamheden van de projectleider elders in deze rapportage.</p>

Opstellen van een leefbaarheidsplan en genereren van middelen uit de NAM-gelden	<ul style="list-style-type: none"> • Eind 2016 zal de leefbaarheidsvisie van de gemeente gereed zijn. • Op grond van deze leefbaarheidsvisie zullen plannen gemaakt worden die kunnen worden doorgedragen voor externe financiering. Hierbij wordt gedacht aan de leefbaarheidsmiddelen van de provincie en de herstructureringsmiddelen van de NCG. • <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De raad heeft de leefbaarheidsvisie Ten Boer in februari vastgesteld. Het college voert in het najaar in de zgn dorpenronde overleg met de verenigingen voor dorpsbelangen over de uitvoering van de dorpsvisies en de leefbaarheidsvisie.</p> <p>Er is een aanvraag bij de NCG ingediend voor herstructurering van het Koopmansplein.</p>
---	---

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma	Toelichting
Versterking van de transformatie in het Sociaal Domein	<ul style="list-style-type: none"> • In het kader van de decentralisaties zal vorm worden gegeven aan het versterken van de civil society. Enerzijds door de projectleider participatie en burgerkracht, die gericht is op het vernieuwen en versterken van maatschappelijke netwerken, anderzijds door het budget transformatie en innovatie sociaal domein faciliterend in te zetten voor maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan zorgvernieuwing en het lokaal oplossen van zorgvraagstukken zonder dat een beroep op dure zorgvoorzieningen behoeft te worden gedaan. • <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De projectleider Burgerkracht en participatie richt zich op het versterken van het voorliggend veld. Er zijn 4 pijlers:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inwonersinitiatieven en Right to Challenge 2. Bevorderen vrijwillige inzet 3. Participatie van bijstandsgerechtigden 4. Informele zorg. <p>De projectleider heeft zich bezig gehouden met het faciliteren van inwonersinitiatieven zoals de dorpscoöperatie Ten Boer en hofje Garmerheerd. Opzetten koffieochtend en handwerkclub in de Bloemhof. Platform www.datdeelik.nl voor inwonersinitiatieven in gemeente Ten Boer Versterken van het steunpunt vrijwilligerswerk. Ondersteunen van de groep Goed Bezig die zich inzet voor de minima. Eind juni zal een ronde langs de dorpshuizen worden afgerond. In deze ronde wordt verkend wat de dorpshuizen kunnen betekenen in het sociale domein en het verder versterken van de leefbaarheid in de dorpen.</p>

Programma 7: Jeugd en gezin; jeugdzorg

Inhoud van het programma

Het programma Jeugd en gezin; jeugdzorg is opgenomen omdat de jeugd een belangrijk onderwerp is in het gemeentelijk beleid. In het recente verleden zijn de taken op het gebied van het centrum voor jeugd en gezin aan de gemeente toebedeeld. Met de invoering van de jeugdwet per 1 januari 2015 zijn de taken van de gemeente op het gebied van jeugd sterk uitgebreid. De essentie van de gemeentelijke taak op het gebied van de jeugd is dat voor alle kinderen in de gemeente er een prettig leefklimaat bestaat met voldoende mogelijkheden om zich te ontwikkelen en te vermaken. Voor kinderen die extra zorg nodig hebben wordt ondersteuning geboden. Dat kan door gebruik te maken van de eerstelijnsdienstverlening via onder andere De Deel en gespecialiseerde jeugdhulpverlening. Uitgangspunt is dat kinderen tijdig de zorg krijgen die noodzakelijk is.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2017
Zorgdragen voor goede samenwerking tussen alle partijen	<ul style="list-style-type: none"> Continueren van de in 2015 gevormde overleggen binnen de Deel : Basisteam, breed basisteam, sociaal team en netwerkconferenties. Met deze overleggen zijn alle relevante partijen die in Ten Boer werkzaam zijn betrokken. • <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De bestaande overleggen binnen de Deel functioneren naar tevredenheid.</p>
Decentralisatie Jeugdzorg.	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering geven aan het Groninger functioneel Model (in 2013 vastgesteld), dat verder is uitgewerkt in de nota Contouren van het jeugdstelsel Groningen 2015-2018. Uitbouwen van de basisondersteuning voor de jeugd en opvoeders vanuit de Deel. Voortzetten van de regionale samenwerking in het kader van de RIGG Het uitdagen van zorgaanbieders om te komen tot lokale inkleuring van hun hulpaanbod passend bij de sociale infrastructuur van Ten Boer. Mede gelet op de herindeling afstemmen met de gemeente Groningen over de overname van taken met ingang van 2018 van de GGD en RIGG op het terrein van de Jeugdwet. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De toewijzing van jeugdhulp verloopt deels via de huisartsen en specialisten. Ook een aantal medewerkers binnen de Deel zijn bevoegd zorgtoewijzingen te doen. Met de huisartspraktijken bestaat een goede samenwerking. De jeugdgezondheidszorg is een onlosmakelijk onderdeel van het basisteam binnen de Deel. Er zijn korte lijnen. Er is vanuit de Deel aan aanbod voor groepsgewijze ondersteuning van ouders. Ook kunnen ouders individueel een beroep doen op de diensten van de Deel. Het college heeft besloten bij de inkoop van de jeugdzorg in 2018 volledig solidair te zijn met de andere gemeenten in de provincie Groningen. Dat betekent dat alle middelen jeugdzorg, behoudens lokale uitvoeringskosten, via de RIGG ingezet worden voor Zorg in Natura of PGB's.</p>

Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
Ontwikkelen van een eenvoudiger en effectievere jeugdzorg door het voorkomen van problemen en vroegtijdige signalering (minder verwijzingen 2e lijnszorg)	<ul style="list-style-type: none"> Het voortzetten en intensiveren van de goede samenwerking en het overleg met scholen en huisartsen Continueren van het aanbod aan ouders vanuit (collectieve) voorliggende voorzieningen. Betreft bijvoorbeeld de cursus 'Peuter in zicht', ouder bijeenkomsten over het gebruik van drugs, alcohol en

	<p>andere genotsmiddelen onder jongeren in samenwerking met VNN en de training Triple P voor ouders in samenwerking met welzijnsorganisatie Elker.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het uitbreiden van de opvoedingsondersteuningstrainingen. • Aanbieden weerbaarheidstrainingen voor kinderen: ik ben een Topper <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Loopt conform</p>
Optimale samenwerking binnen de zorgketen en scholen en vanuit De Deel met het consultatiebureau, peuterspeelzalen, scholen, het jeugd- en jongerenwerk, huis- en schoolartsen en de gespecialiseerde instellingen	<ul style="list-style-type: none"> • Zie hierboven onder Zorgdragen voor goede samenwerking tussen alle partijen. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De samenwerking met de hier genoemde partijen verloopt naar tevredenheid.</p>
Goed aanbod van vroeg- en voorschoolse educatie	<ul style="list-style-type: none"> • Zie onder programma 2.4 Onderwijs.
Speerpunt is bestrijding van alcoholmisbruik onder jongeren door actief beleid en handhaving	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 continueren van het uitvoering geven aan het <i>Preventie en handavingsplan</i>. • Ook in 2016 blijven focussen op o.a. de volgende <i>handavingsactiviteiten</i>: <ul style="list-style-type: none"> - Nadrukkelijk toezicht houden op hotspots met een groot risico op het overtreden van de drank en horecawet door jongeren. - Inzet jongerenwerker, conform aanscherping van diens taak vanuit het voorliggend veld (raadsbesluit 2015) - Huisbezoek afleggen aan de ouders wanneer een jongere de wet heeft overtreden. <ul style="list-style-type: none"> • De uitvoering van zowel de preventie als handhaving plaatsen bij het integraal DHW team. Hierin zitten medewerkers van de Deel, de afdeling BJZ, vergunnings-verlening en Toezicht en de politie. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In het voorjaar van 2017 zijn er twee controles geweest op het naleefgedrag van winkeliers. 100% van de winkeliers hield zich aan de wet. De jeugd- en jongerenwerker organiseert regelmatig activiteiten met als doelgroep de jongeren. Daarbij is er sprake van een strikte handhaving van de drank- en horecaregels.</p>
Voorkomen van wachtlijsten voor jeugdzorg, ook in de overgangperiode van de decentralisaties	<ul style="list-style-type: none"> • Hanteren van uitgangspunt geen wachtlijsten en in ieder geval geen wachtlijsten bij de Toegang: 'de Deel'. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Er bestaan geen wachtlijsten bij de Deel. Ook zijn er geen wachtlijsten bij de jeugdzorg. Wel wordt geconstateerd dat er soms bij ingewikkelde jeugdproblematiek er een lange doorlooptijd is voor het nemen van een beslissing. Met name geldt dit voor een onder toezicht stelling (OTS). Hier zijn verschillende partijen bij betrokken. Geprobeerd wordt om de alle partijen in de keten zo vroegtijdig mogelijk te betrekken.</p>

Programma 8: Milieu en duurzaamheid

Inhoud van het programma

Begin 2016 heeft de raad de Duurzaamheidsvisie 2016-2018 vastgesteld. Deze wordt jaarlijks uitgewerkt in een Actieprogramma. Milieubeleid komt terug bij vrijwel alle werkvelden van de gemeente. Ten Boer streeft naar energieneutraliteit in 2035. Omdat er veel motivatie bestaat bij burgers en bedrijven om hier werk van te maken, willen we duurzame initiatieven in de samenleving ondersteunen. Een duurzame gemeente betekent in de eerste plaats dat het in Ten Boer goed wonen en vertoeven is voor bewoners en bezoekers, en verder dat de gemeente medeverantwoordelijkheid neemt voor effecten op de langere termijn en effecten die zich elders manifesteren, zoals klimaatverandering.

Overheid, burgers, bedrijven en instellingen nemen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor een doorgaande 'duurzame ontwikkeling' van ons gebied. In deze begroting is dit terug te vinden in voornemens op het gebied van duurzame energie, duurzaam ondernemen, duurzame mobiliteit, duurzaam bouwen, voedsel en plattelandseconomie, natuur en ecologie, sociale duurzaamheid, en Woldwijk als proeftuin voor duurzaamheid.

Ook ondersteunen we waar mogelijk initiatieven voor zonnepanelen op zogenaamde zonneweides, bv. in Woldwijk. Energiebesparing in de gebouwde omgeving bereiken we o.a. door deelname aan het programma "Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen" waarin het gaat om Herstellen, Versterken en Verduurzamen van woningen en andere gebouwen. We hebben een Energieloket opgezet voor particulieren, i.s.m. de provincie en de VNG. Voor de huursector maken we prestatieafspraken met woningcorporatie Wierden en Borgen. Wat het gemeentelijk vastgoed betreft onderzoeken we de mogelijkheden om het hele sportcomplex(inclusief Tiggelhal, eventueel dorps huis en Omlandia) energieneutraal te maken en willen we de mogelijkheden die de GRESKO(Groninger Energie Service Company van de gemeente Groningen) voor energiebesparing biedt, benutten.

Onder de noemer sociale duurzaamheid zetten we in op behoud van de titel Fair Trade Gemeente, bevorderen van productie en gebruik van lokale(en biologische) producten en repaircafé's.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2017

Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van het gebruik van zonnepanelen op woningen, gemeentelijke gebouwen, scholen, bedrijven grootschalige daken; individueel en collectief. • Subsidiemogelijkheden	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal zonnepanelen in de gemeente Ten Boer is toegenomen tot 10.087. In 2015 waren dit er nog maar 4.246. Een toename van 138%. De forse toename is mede te danken aan de waardevermeerderingsregeling. • De communicatie over duurzaamheidsmaatregelen in en om het huis

<p>worden actief bekendgemaakt en Kennis op het gebied van duurzaamheid en energiebesparing delen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Benutten van expertise van werkgroepen op het gebied van duurzaamheid die in de gemeente actief zijn 	<p>communiceren we via het Energieloket. Het Energieloket Groningen is een vorm van samenwerking met alle gemeenten in de provincie Groningen. Op deze website worden ook eventuele subsidiemogelijkheden bekendgemaakt, zie www.energieloket-groningen.nl/gemeente/ten-boer/. Op de gemeentewebsite staat een link naar het Energieloket. Met incidentele postercampagnes in bushokjes en advertenties in de Noorderkrant worden inwoners geattendeerd op het bestaan en de mogelijkheden van het Energieloket.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Millenniumwerkgroep is opgeheven. De website functioneert nog wel. Het onderwerp Repair Cafés is ondergebracht bij de Vereniging Dorpsbelangen. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>In de raad meermalen voorlichting en discussie over het realiseren van Ten Boer energieneutraal 2015. De energiemonitor Ten Boer is gereed. Ten Boer doet mee met de zogenaamde "isolatieveiling" voor woningeigenaren.</p>
<p>In het bestemmingsplan Buitengebied en andere bestemmingsplannen rekening houden met de aanleg van zonneparken en plaatsing van windturbines.</p>	<p>In het bestemmingsplan Buitengebied, dat begin 2017 ter vaststelling aan de raad wordt aangeboden, is rekening gehouden met nevenstaand actiepoint:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gezien de grote ruimtelijke impact van zonneparken en windturbines wordt in het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied hiervoor geen regeling of wijzigingsbevoegdheid opgenomen. • Als de vraag naar een zonnepark zich voordoet, dan toetsen we dat aan het gestelde kader in de Provinciale Omgevingsvisie en aan ons eigen beleid, dat we gaan opstellen, waarbij met name de ruimtelijke inpasbaarheid en schaalgrootte belangrijke criteria zijn. • In bestemmingsplan Buitengebied van Ten Boer is een standaard afwijkingsbevoegdheid opgenomen om windturbines tot 15 meter te bouwen. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het bestemmingsplan wordt op 31 mei ter vaststelling aan de raad aangeboden.</p>
<p>Onderzoek naar deelname in windprojecten in de regio, totdat de gemeente zelf windenergie opwekt; bewoners worden betrokken en bewoners en/of dorpen profiteren ook van de opbrengst</p>	<p>In 2016 is onze Duurzaamheidsvisie vastgesteld. Momenteel onderzoeken we op welke manier windenergie past binnen onze duurzaamheidsambitie. Betrokkenheid en meerwaarde voor bewoners en/of dorpen is daarbij een randvoorwaarde.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>Stimulering en facilitering van gebruik van onbenutte restwarmte (en opslag) voor het verwarmen van gebouwen; idem m.b.t. koeling door koude- opslag.</p>	<p>Het potentieel aan onbenutte restwarmte is beperkt. Per project bezien we of zich kansen voordoen om restwarmte te benutten en hoe die gestimuleerd en gefaciliteerd kunnen worden.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>Actief volgen van ontwikkelingen op het gebied van geothermie (aardwarmte) en kansen benutten.</p>	<p>We maken gebruik van de kennis en ervaring op dit gebied binnen de gemeente Groningen.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>Het opwekken en gebruiken van duurzame energie in de eigen gemeentelijke gebouwen stimuleren</p>	<p>Gezien de onzekerheid van de toekomst van de eigen gemeentelijke gebouwen, gaan we hier vooralsnog niet zelf actief mee aan de slag.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>

<p>Onderzoek naar opwekking van biogas (vergisting van afval biomassa, hekkel, groenafval, (gemeentelijk) groenafval).</p>	<p>Voor 2017 staan geen concrete acties gepland.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>Energie neutraal, duurzaam en aardbevingsbestendig bouwen in overleg met investeerders, aannemers, projectontwikkelaars en woningbouwcorporatie.</p>	<p>Woningsector, particuliere bouw Nieuw te bouwen woningen worden veilig en zo duurzaam mogelijk gebouwd. Wat betreft het energieverbruik stimuleren we energieneutraal maar de geldende norm van het Bouwbesluit is de basis.</p> <p>We verstrekken zowel aan de ontwikkelaars als aan potentiële individuele kopers de brochure “Nul op de meter” die in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken gemaakt is en waarin concrete concepten energieneutraal bouwen staan. Individuele kopers kunnen daarnaast ook gebruik maken van de diensten van het Energieloket.</p> <p>Woningsector, woningcorporaties In 2016 worden prestatieafspraken gemaakt, waarbij we rekening houden met nevenstaande kaders van energieneutraal, aardbevingsbestendig en duurzaam bouwen.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>Zwerfafval wordt actief bestreden door inwoners en gemeentepersoneel met als uitgangspunt het principe ‘wie vervuult, ruimt op’.</p>	<p>In 2017 gaan we verder met de extra aanpak van het zwerfafval. Dit doen we door een extra medewerker vanuit de wijkpost Ten Boer hierop in te zetten. Ook faciliteren we bewoners bij initiatieven om zelf hun leefomgeving schoon te houden. Dit door het beschikbaar stellen van opruim materialen.</p> <p>De jaarlijkse schoonmaakactie Lentekriebels brengen we jaarlijks in het voorjaar onder de aandacht van de basisscholen, zodat ook zij een (extra) bijdrage kunnen leveren aan een schone schoolomgeving.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>Blijvende aandacht voor vervuilde plekken in de gemeente, met name het oude zwembad in Woltersum</p>	<p>In 2016 heeft de provincie een onderzoek uitgevoerd naar herkomst herverontreiniging buiten de locatie. De provincie blijft het grondwater rondom de locatie monitoren conform de bestaande afspraken. Wij krijgen daarvan de resultaten. De raad wordt hierover periodiek geïnformeerd. In 2017 gaan we de consequenties uitzoeken van het verschuiven van de bevoegd gezag taken van provincie naar gemeente, vanwege de Omgevingswet.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>We volgen de ontwikkelingen en activiteiten van de provincie nauwgezet, geen bijzonderheden.</p>
<p>Stimuleren van het gebruik van streekproducten</p>	<p>Het blijvend stimuleren van gebruik van streekproducten is onderdeel van het Fair Tradeprogramma dat voortvloeit uit de deelname aan de landelijke Fair Trade Gemeente campagne. Jaarlijks worden nieuwe deelnemers met lokale producten geworven als deelnemer aan de Fair Trade Gemeente campagne. De Wereldwinkel staat als deelnemer op diverse lokale markten, waaronder de Jaarmarkt. Verder worden er in de Fair Trade Week in november Horeca activiteiten georganiseerd met lokale en Fair Trade producten en ingrediënten op het menu.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>

Er komen meer oplaadpunten voor elektrische auto's	<p>We bieden de mogelijkheid om zonder kosten een openbare laadpaal via de website aan te vragen. De investeringen hiervoor worden gedaan door derden, de gemeente stelt de openbare ruimte ter beschikking.</p> <p>Ten Boer heeft tot op heden 1 openbare laadpaal (bij het gemeentehuis). Vanaf 2017 wordt het eigendom van de laadpaal anders. Met de gemeente Groningen is afgesproken dat wij met hen meeliften wat betreft toekomstig eigenaarschap van de paal.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
Openbare verlichting wordt beperkt waar dat kan, alternatieven, zoals LED-verlichting of aanwezigheidsdetectie.	<p>Voor 2017 stellen we een technisch onderhoudsplan op waarin we duidelijk maken waar we openbare verlichting moeten vervangen. Dit plan vormt de basis voor eventueel overleg met bewoners over wijzigingen en voor het daadwerkelijk vervangen van openbare verlichting.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden, proef openbare verlichting Thesinge wordt binnenkort geëvalueerd en gerapporteerd.</p>
Bij eventuele uitbreidingen rond de RWZI, Swiss Combi en baggerdepot of bij nieuw op te starten activiteiten (bijvoorbeeld de bouw van een bio- vergister), instellen van onderzoek naar de cumulatie van de effecten van al bestaande activiteiten met de nieuwe activiteiten	<p>We houden contact met het Waterschap, maar er zijn geen ontwikkelingen op korte termijn te melden.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
Continueren status van Ten Boer als Fairtrade en Millennium-gemeente en hierover blijven communiceren met inwoners en ondernemers	<p>Ook in 2017 continueren we de status van Fair Trade gemeente voor Ten Boer en communiceren hierover via de gemeentelijke website. In 2017 wordt weer het jaarlijks uitvoeringsprogramma uitgevoerd, met daarin o.a. deelname aan de Jaarmarkt Ten Boer, het inzamelen van voedsel voor de Voedselbank rond Wereld Armoededag in oktober en een nog nader in te vullen activiteit op World Fair Tradedag in mei.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
Ondersteuning bieden aan en gebruik maken van de expertise en inzet van de Millenniumwerk-groepen "Fair Trade" en "Duurzame energie".	<p>We ondersteunen in 2017 alleen de kerngroep Fair Trade met communicatie, budget en ambtelijke ondersteuning.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma	Toelichting
Gemeentelijk Water en Rioleringsplan (GWRP)	<p>In 2016 is het nieuwe Water- en Rioleringsplan (WRP) vastgesteld. Het plan is in uitvoering. Eén van de belangrijke acties uit het WRP is het maken van een basisrioleringsplan (BRP) voor de kern Ten Boer. Dit plan biedt inzicht in de knelpunten van het rioolstelsel in relatie tot klimaatontwikkeling. Mogelijke maatregelen zijn waarschijnlijk het lokaal vergroten van het riool in combinatie met het afkoppelen van regenwater. In de eerste helft van 2017 gaan we met de raad in gesprek over de kaders van dit basisrioleringsplan. Ondertussen blijven we eventuele knelpunten natuurlijk oplossen.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
Afvalbeleidsplan	<p>In 2016 heeft de raad het nieuwe afvalbeleidsplan vastgesteld. Conform dit nieuwe plan zetten we in 2017 in op het bevorderen van afvalscheiding. We</p>

	<p>zorgen in elk geval voor het uitbreiden van de voorzieningen om het scheiden van afval mogelijk te maken.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De uitvoering van het afvalbeleidsplan komt vertraagd tot stand. De raad wordt hierover separaat geïnformeerd.</p>
<p>Samenwerking in de waterketen</p>	<p>De gemeenten Haren, Ten Boer en Groningen vormen samen de cluster Garmerwolde. Dit cluster is als één van de zeven clusters onderdeel van de samenwerkingsregio Groningen & Noord Drenthe.</p> <p>In de cluster Garmerwolde werken we op projectniveau steeds intensiever samen. Ook met het waterbedrijf Groningen en de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest trekken we steeds intensiever samen op. We hebben de zogenoemde samenwerkingsafspraken gevat in een 'waterakkoord'. Deze afspraken zijn de komende jaren van kracht.</p> <p>Op regionaal niveau gelden de in het regionaal bestuursakkoord vastgestelde afspraken over kostenbesparing, verbeteren van de kwaliteit, verminderen van de kwetsbaarheid en het vergroten van duurzaamheid (de 3K's+D). De voortgang hiervan rapporteren we jaarlijks aan de VNG, de Unie van Waterschappen en de Vereniging van drinkwaterbedrijven in Nederland.</p> <p>Voor wat betreft de besparingsopgave liggen we, zowel in ons cluster als de hele regio, ruim op koers. Het verbeteren van de kwaliteit en het verminderen van kwetsbaarheid krijgen vorm in de lopende en op te starten projecten.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>

Programma 9: Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en economische zaken

Inhoud van het programma

In 2016 is de woonvisie vastgesteld. Nieuwbouw kan plaatsvinden op de beschikbare gronden op Dijkshorn en het centrum van Ten Boer. Initiatieven van bewoners uit de kleinere kernen en anderen worden zo mogelijk gefaciliteerd. Samen met Wierden en Borgen worden (conform de nieuwe Woningwet) nog in 2016 prestatieafspraken gemaakt. In het kader daarvan worden in 2017 onderzoeken uitgevoerd en afspraken gemaakt, die gaan over de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen, eventuele nieuwbouw, aandacht voor specifieke doelgroepen, verduurzaming en aardbevingbestendigheid.

Andere acties die voortvloeien uit de Woonvisie worden in 2017 verder uitgewerkt of gecontinueerd, zoals levensloopbestendig wonen, promotionele acties gericht op gezinnen en nieuwbouw, imagoverbetering in samenwerking met onze strategische partners, energieloket/verduurzaming particulier bezit, de mogelijkheden voor tijdelijke bouw en 'het experiment' op Woldwijk en worden de mogelijkheden voor wonen in leegstaande panden verder onderzocht.

De raad heeft in juli 2016 een aangepaste grex Dijkshorn vastgesteld met een ruimer budget voor woningbouwpromotie. In 2017 is het actieplan hiervoor gereed. Onze grondprijzen zijn aangepast aan de marktsituatie.

Afgelopen jaar is de coöperatie Woldwijk formeel opgericht. De huur- en samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en coöperatie zijn gesloten. In 2017 zitten we als gemeente in de rol van bevoegd gezag bij nieuwe initiatieven door de coöperatie en volgen we de ontwikkelingen via een periodiek overleg o.a.

Begin 2017 ronden we samen met de ondernemers een toekomstvisie af voor het Koopmansplein. Tevens gaan we met elkaar na welke "quick wins" er zijn te maken. De visie zullen we presenteren aan de raad. Na de afronding komen we met een voorstel voor het vervolg.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2017
Onderzoeken of we de lasten voor de aangekochte gronden voor Woldwijk kunnen verminderen. Verkoop boerderij.	De coöperatie Woldwijk is in juli 2016 formeel opgericht. In het tweede halfjaar 2016 zullen de huur- en samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en coöperatie zijn gesloten. De lasten voor de aangekochte gronden worden m.i.v. 2018 volledig gedekt uit de huuropbrengsten. Niet zozeer verkoop boerderij als wel behoud boerderij is prioriteit en onderwerp van gesprek tussen gemeente en Woldwijk. In 2017 zitten we als gemeente in de rol van bevoegd gezag bij nieuwe initiatieven door de coöperatie en volgen we de ontwikkelingen via een periodiek overleg o.a. Stand van zaken voorjaarsnota 2017: Door de raad is eind mei een beleidskader vastgesteld voor de vergunningverlening op Woldwijk. Rond de zomerperiode zal de vergunningverlening worden afgerond en kunnen de eerste activiteiten van start gaan.

Actualisering bestemmingsplannen	<p>Alle bestemmingsplannen zijn de afgelopen jaren geactualiseerd. Het bestemmingsplan Buitengebied wordt begin 2017 aan de raad ter vaststelling aangeboden.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Zie hierboven, het bestemmingsplan wordt op 31 mei aan de gemeenteraad aangeboden ter vaststelling.</p>
----------------------------------	--

Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
<p>Promotie van Ten Boer als aantrekkelijke woongemeente, gecombineerd met grondprijnsbeleid en opstellen/uitvoeren van actieprogramma om belangstellenden te trekken</p>	<p>De raad heeft in juli 2016 een aangepaste grex Dijkshorn vastgesteld met een ruimer budget voor woningbouwpromotie. Onze grondprijzen zijn aangepast aan de marktsituatie.</p> <p>Vanaf 2016 wordt gestart met meer woningbouwpromotie activiteiten vanwege het ruimere budget:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Promotie van beschikbare kavels en woningen in Ten Boer (fysiek en online); - Verbetering openbare ruimte Dijkshorn; <p>In 2016 wordt gestart met het maken van een actieplan voor de promotie voor de periode vanaf 2017.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Aan het actieplan voor de promotie wordt gewerkt, de raad wordt hierover geïnformeerd. De GREX is bijgesteld en wordt aangeboden aan de raad.</p>
<p>Diversiteit bevorderen in bouwen en herbestemmen leegstaande boerderijen: levensloopbestendige woningen, kangoeroewoningen, zorgboerderijen of kleine ondernemers ("cottage industry"). Toevoegen aan het nieuwe bestemmingsplan buitengebied.</p>	<p>Dit is in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied verwerkt en ook de nieuwe provinciale omgevingsverordening geeft meer ruimte op deze terreinen.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>Actieve bevordering van collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO), welstandsvrij bouwen en zelfbouw. Ondersteunen van collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO), welstandsvrij bouwen en zelfbouw.</p>	<p>Onze ondersteuning bestaat uit het beoordelen en faciliteren van initiatieven die zich voordoen.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>Zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers) kunnen gemakkelijker een eigen bedrijf aan huis vestigen; zonder overlast te geven in de woonomgeving. Toevoegen aan het nieuwe bestemmingsplan buitengebied</p>	<p>Dit aspect is met 'direct recht' opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied. In de eigen woning kan het in ieder geval. In een bijgebouw na een nadere afweging.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>
<p>De gemeente stimuleert de aanleg van snel internet (glasvezel) om de economische ontwikkeling en daarmee het ontstaan van werkgelegenheid te ondersteunen</p>	<p>Economic Board (en provincie) is nu de zogenaamde "kartrekker" is van het project Breedband. Het doel van dat project is "om alle bewoners en zakelijke afnemers in Groningen toegang te geven tot een hoogwaardige breedbandinternetverbinding". De invloed van ons als gemeente Ten Boer is indirect. Wij volgen dit traject via ambtelijke en bestuurlijke overleggroepen.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De provincie hoopt voor de zomer bekend te maken welke partij of partijen de uitrol van snel internet in onze provincie gaan uitvoeren. Om de realisatie van snel internet voor alle Groningers een stap dichterbij te brengen wordt van ons een besluit gevraagd om de bestuurlijke intentie uit te spreken om het heffen van leges en degeneratieve vergoedingen voor de aanleg van snel internet te gaan regelen middels een conceptconvenant.</p>

<p>Aanpassing aanbestedingsbeleid van de gemeente door ruimte te geven voor offertering door zelfstandigen en bedrijven uit de gemeente, toevoeging van eisen m.b.t. duurzaamheidsaspecten en toevoeging van voorwaarden voor “social return”</p>	<p>In de tweede helft van 2016 is het aanbestedingsbeleid hierop aangepast en aan de raad aangeboden.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>De raad ontvangt in september het actieplan maatschappelijk verantwoord inkopen Ten Boer.</p>
<p>Prioriteit voor het fysiek en bouwkundig veilig maken van dijken, ondergrondse en bovengrondse infrastructuur, van scholen en Bloemhof en Innersdijk i.v.m. aardbevingsproblematiek, inclusief energiebesparende maatregelen</p>	<p>Zie programma 2.2 Veiligheid en handhaving.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p>

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma	Toelichting
<p>Woonvisie</p>	<p>Samen met Wierden en Borgen worden (conform de nieuwe Woningwet) nog in 2016 prestatieafspraken gemaakt. In het kader daarvan worden in 2017 verschillende onderzoeken uitgevoerd en worden afspraken nader uitgewerkt. Het gaat om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen, eventuele nieuwbouw, aandacht voor specifieke doelgroepen, verduurzaming en aardbevingbestendigheid.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Samen met Wierden en Borgen volgen we de uitvoering, geen bijzonderheden. De raad wordt separaat geïnformeerd over de uitvoering van de woonvisie.</p>
<p>Grondexploitatie Dijkshorn</p>	<p>Voor de grondexploitatie Dijkshorn geldt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acties woningbouwpromotie (zie hierboven) uitvoeren; • Afspraken maken met VDM over de realisatie van de tweede fase van hun woningbouwproject; • Afspraken maken met ontwikkelaar Timmer over de realisatie van de woningen in de eerste fase en indien dit niet voldoende lukt een nieuwe ontwikkelaar voor deze kavels zoeken; • Het woonprogramma van de eerste en tweede fase zo nodig aanpassen aan de wensen vanuit de markt. • Jaarlijks de geactualiseerde grondexploitatie aanbieden aan de raad. • Jaarlijks over de voortgang rapporteren. • <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>GREX is gereed en ligt ter reactie bij de accountant.</p>
<p>Centrumplan</p>	<p>Wierden en Borgen kijkt op dit moment naar de financiële haalbaarheid van woningbouw op cluster IV en/of Veld 1. Zodra het bestuur van de corporatie dat aangeeft, gaan we met elkaar in gesprek over realisatie. Via het bestuurlijk overleg met Wierden en Borgen blijven we op de hoogte.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Realisatie vertraagt, de consequenties daarvan en eventuele alternatieven onderzoeken we.</p>
<p>Toekomstvisie Koopmansplein</p>	<p>Begin 2017 ronden we samen met de ondernemers een toekomstvisie af voor het Koopmansplein. Tevens gaan we met elkaar na welke “quick wins” er zijn te maken. De visie zullen we presenteren aan de raad. Na de afronding komen we met een voorstel voor het vervolg.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Vaststelling visie staat geagendeerd op de raadsagenda van 31 mei.</p>
<p>Erfgoedinventarisatie</p>	<p>Zie programma 2.2 Veiligheid en handhaving</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p>

Programma 10: Middelen

Inhoud van het programma

Het programma middelen bestaat o.a. uit de onderdelen algemene uitkeringen, belastingen, rente en dividenden, de stelposten, mutaties in de reserves en de post onvoorzien. We vinden hier de financiële middelen die algemeen gebruikt worden voor de realisatie van de taken die opgenomen zijn onder de andere programma's.

De niet vrij aanwendbare heffingen, zoals het rioolrecht en afvalstoffenheffing, en de ontvangsten van specifieke uitkeringen zijn als baten opgenomen in de betreffende programma's. Hier dekken ze voor een deel de kosten.

Doorlopende acties vanuit het bestuursakkoord 2010 - 2014	Concrete activiteiten in de begroting 2017
Geen	

Acties Collegeprogramma 2014-2018	(Te ontwikkelen) Activiteiten
In goed overleg en in afstemming met provincie en het Ministerie van BZK wordt de begroting van de gemeente Ten Boer gesaneerd.	<p>De raad heeft op 27 mei 2015 de saneringsbegroting vastgesteld. Door dit besluit is er financiële ruimte gecreëerd om na afronding artikel 12 traject af te kunnen schrijven op het restant van de negatieve reserve.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Is gerealiseerd. Het artikel 12 traject is afgerond.</p>
Er wordt een actieprogramma opgezet om aanvullende geldstromen te kunnen aanboren, bv. Europese fondsen en leefbaarheidsmiddelen van de NAM	<ul style="list-style-type: none"> Zie Programma 2.6 'Leefbaarheidsplan' Ten Boer 2015-2018'; opstellen nieuwe voorstellen voor de 2^e tranche (jaren 2016-2017) Herstructureringsmiddelen Dialoogtafel leefbaarheid worden in 2016. In het kader van de saneringsbegroting verwerven van incidentele, extra uitkeringen van het rijk, conform Artikel 12 voorschriften; voor 2014 en 2015 is afgerond. Voor 2016 wordt besluit verwacht van de ministeries van BZK en Financiën in het voorjaar van 2017. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Voor de 1^e tranche leefbaarheidsmiddelen zijn de projecten kunstgrasveld, onderzoeken Koopmansplein en zwembad (2x) gehonoreerd. De projecten zijn uitgevoerd behalve de bouwkundige aanpassingen zwembad. De mogelijkheid om voor de 2^e tranche aanvragen in te dienen is opengesteld. Nagegaan wordt voor welke projecten wij aanvragen in kunnen dienen. Onderzocht wordt of er mogelijkheden zijn om gebruik te maken van de provinciale regeling leefbaarheidsmiddelen. Verwachting is dat de beschikking bijdrage artikel 12 traject 2016 voor de zomervakantie 2017 wordt ontvangen. Daarmee is het artikel 12 traject afgerond.</p>
De samenwerking met Groningen nog optimaler benutten	<ul style="list-style-type: none"> Nog meer kansen onderzoeken om 'mee te liften' op ontwikkelingen in Groningen die ook voor Ten Boer van toepassing kunnen zijn: Dit doen we structureel. <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2016:</p> <p>Is steeds uitgangspunt in besprekingen met Groningen. Met het oog op de herindeling wordt dit verder geïntensiveerd.</p>

Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling collegeprogramma	Toelichting
Invoering vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten.	<p>Invoering is afgerond en geeft geen extra verplichtingen voor de gemeente. Alleen de grondexploitatie Dijkshorn zou onder de vennootschapsbelasting kunnen gaan vallen.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Het onderzoek grondexploitatie Dijkshorn is afgerond. Conclusie is dat het plan niet onder de vennootschapsbelastingplicht valt.</p>
Saneringsbegroting 2015-2018; pakket van bezuinigingsmaatregelen en verhoging inkomsten.	<p>Uitvoering geven aan de in mei 2015 vastgestelde saneringsbegroting en maatregelen 2016- 2018. De resultaten van de maatregelen zijn verwerkt in de begroting en daar waar nodig toegelicht.</p> <p>Stand van zaken voorjaarsnota 2017:</p> <p>Is afgerond.</p>
Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling begroting 2017	Toelichting
Geen	

Verantwoording raadsbesluiten en projecten

In paragraaf 4.9 van de begroting 2017 zijn vier projecten opgenomen waarvan de verantwoording extra wordt gevolgd gedurende het begrotingsjaar.

Exploitatieplan Dijkshorn

Over dit plan wordt 2 x per jaar verantwoording afgelegd in de paragraaf Grondbeleid die staat opgenomen in de begroting en de jaarrekening.

Daarnaast komt het exploitatieplan 1x per jaar in de raad aan de orde (raad maart/april) en in het najaar is er een voortgangsrapportage.

Stand van zaken:

Onze accountant heeft de bijgestelde exploitatieopzet 2017 meegenomen in de controle jaarstukken 2016. Daardoor vindt de behandeling later in de raad plaats dan gepland.

Wegen

In de begroting 2017 is rekening gehouden met de kapitaallast van onderstaande investeringen in wegen. Het dagelijks- en grootonderhoud vindt plaats binnen de budgetten die in de begroting beschikbaar zijn. Het uitvoeringsplan wordt ter kennisname aan de raad gestuurd. Uitvoering is gebaseerd op het in 2015 volledig geactualiseerde beheerplan wegen.

Straatnaam	Oppervlak	Kosten	Planjaar
Schultingaweg	2600	€ 114.000	2017

Stand van zaken:

Uitvoering vindt in het najaar van 2017 plaats.

Riolering en water

In de raadsvergadering van 27 januari 2016 is het nieuwe Gemeentelijk Water- en Riolerings Plan (GWRP) behandeld en vastgesteld. Op basis van dit plan vindt uitvoering in 2017 plaats.

Verantwoording vindt plaats in de reguliere P&C-instrumenten (voorjaarsnota en jaarrekening).

Stand van zaken:

Uitvoering loopt.

Overige projecten

In de investeringsstaat staan voor 2017 bedragen opgenomen voor openbare verlichting en de sporthal. Uitvoering vindt plaats binnen het vastgestelde beleid. Verantwoording vindt plaats in de reguliere P&C-instrumenten (voorjaarsnota en jaarrekening).

Uitvoering investeringsprogramma 2017

In de begroting 2017 is door de raad budget beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de volgende investeringen:

	Investeringsbedrag:
- Openbaar verlichtingsplan	€ 20.000,00
- Sporthal	€ 32.000,00

De stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van deze investeringen is de volgende.

Openbaar verlichtingsplan

Het plan voor de vervanging van lichtmasten openbare verlichting is in uitvoering.

Sporthal

Voor de sporthal is een investeringsbedrag opgenomen van € 32.000,00. Dit bedrag is bestemd voor diverse zaken. De uitvoering ligt in handen van de Stichting BES.

Uitvoering investeringsplannen voorgaande jaren

Hieronder treft u een totaaloverzicht aan van lopende projecten 2016 en voorgaande jaren waarvoor krediet beschikbaar is.

	Projecten	Restant 1-1-2017
1	Herinrichting openbare ruimten 2012	29.524,00
2	Herinrichting openbare ruimten 2013	60.000,00
3	Halte kwaliteitsplan	46.451,00
4	Eemskanaal NZ Woltersum	541.110,00
5	Borgweg/Oldersumerweg/Thesingerlaan	45.369,53
6	Woltersumer Ae beschoeiing	34.634,50
7	Openbare verlichting 2014	17.361,00
8	Openbare verlichting 2015	20.000,00
9	Openbare verlichting 2016	20.000,00
10	GWRP 2015	280.233,70
11	GWRP 2016	50.744,20
	Totaal nog beschikbaar	1.757.190,00

De posten 1 tot en met 3 worden ingezet voor een aantal maatregelen in het dorp Ten Boer. Hierover hebben wij u in onze brief van 23 mei 2017 in gelicht.

Het project Eemskanaal NZ wordt in de zomer van 2017 uitgevoerd.

De reconstructie wegen Thesingerlaan en Oldersumerweg is gereed. De reconstructie van de Borgweg is in uitvoering.

De vervanging van de beschoeiing in Woltersum en het baggeren is uitgevoerd.

De werkzaamheden openbare verlichting zijn dit jaar opgepakt.

De restantbudgetten GWRP 2015 en 2016 worden gebruikt in 2017.

HOOFDSTUK 2

Algemene dekkingsmiddelen

Om de begroting voor de diverse programma's sluitend te krijgen beschikt de gemeente over een aantal algemene dekkingsmiddelen.

In de begroting 2017 zijn de volgende algemene dekkingsmiddelen opgenomen (afgerond):

Omschrijving	2017
Lokale heffingen	1.441.000
Algemene uitkering	6.450.300
Dividenden	32.100
Rente	<u>77.700</u>
Totaal	<u>8.001.100</u>

Hieronder wordt een overzicht gegeven met betrekking tot de stand van zaken van de algemene dekkingsmiddelen.

Lokale heffingen

De opgenomen raming ad € 1.441.000,00 is als volgt opgebouwd.

Omschrijving	2017
Onroerende zaakbelasting: eigenaren woningen	949.800
Onroerende zaakbelasting: eigenaren niet-woningen	308.800
Onroerende zaakbelasting: gebruikers niet-woningen	182.400
Totaal	<u>1.441.000</u>

Verwacht wordt dat er geen grote afwijkingen zullen gaan ontstaan in de opbrengsten lokale heffingen 2017.

Algemene uitkering 2017 - 2021

Ontwikkeling algemene uitkering 2017 - 2021

In de begroting 2017 hebben wij een raming van € 6.450.300,00 opgenomen aan te ontvangen algemene uitkering uit het gemeentefonds. Dit is exclusief de uitkeringen voor AWBZ, jeugdzorg en participatiewet. Voor deze 3 posten is een uitkering geraamd van € 3.184.000,00.

Per saldo bedraagt de algemene uitkering in de begroting 2017 € 9.634.300,00.

De berekening van de algemene uitkering in de begroting 2017 en de daar in opgenomen meerjarenraming 2018 - 2021 is gebaseerd op informatie die is gegeven in de septembercirculaire 2016 van het ministerie BZK.

In december 2016 is de decembercirculaire verschenen en eind mei is de meicirculaire verschenen.

De uitkomsten van deze circulaires zijn door ons verwerkt in een rekenprogramma die wij gebruiken voor het berekenen van de algemene uitkering.

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen de berekening op grond van de septembercirculaire en de december-/meicirculaire in beeld gebracht.

	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene uitkering					
septembercirculaire 2016	6.450.299	6.649.773	6.762.435	6.883.250	6.980.802
meicirculaire 2017	6.747.330	7.008.655	7.436.173	7.302.499	7.420.640
mutatie	297.031	358.882	673.738	419.249	439.838
Sociaal domein					
septembercirculaire 2016	3.183.958	3.176.898	3.120.217	3.078.709	3.051.487
meicirculaire 2017	2.636.565	2.837.553	2.839.125	2.860.887	2.881.165
mutatie	-547.393	-339.345	-281.092	-217.822	-170.322
Totaal					
septembercirculaire 2016	9.634.257	9.826.671	9.882.652	9.961.959	10.032.289
meicirculaire 2017	9.383.895	9.846.208	10.275.298	10.163.386	10.301.805
mutatie	-250.362	19.537	392.646	201.427	269.516

Algemene uitkering 2017

De algemene uitkering 2017 stijgt met een bedrag van afgerond € 297.000,00 en de uitkering sociaal domein laat een daling zien van afgerond € 547.400.

De hogere opbrengst algemene uitkering wordt door de volgende mutaties veroorzaakt:

- Accres en diversen	51.600
- Aanpassing maatstaven	-24.100
- Armoedebestrijding ouderen	1.000
- Armoedebestrijding kinderen	35.100
- Verhoogde asielinstroom	44.300
- Scholenprogramma	134.800
- WMO HH	54.300
	<u>297.000</u>

Het accres en diversen hebben betrekking op algemene ontwikkelingen zoals de rijksuitgaven. De verhoging wordt vooral veroorzaakt door hogere rijksuitgaven 2016 (doorwerking naar 2017) en 2017. Door daling van het aantal inwoners wordt er minder algemene uitkering ontvangen. In de begroting 2017 was gerekend met 7.320 inwoners per 1-1-2017. Het feitelijk aantal inwoners per 1-1-2017 bedraagt 7.282. Het effect hiervan op de algemene uitkering is € 24.100,00 negatief.

Er worden extra middelen verstrekt voor de bestrijding van armoede bij ouderen en bij kinderen.

In 2016 is er een uitname uit het gemeentefonds geweest (voor Ten Boer negatief € 18.400,00) voor dekking kosten rijk verhoogde asielinstroom. Het rijk heeft extra kosten gemaakt voor asielzoekers opvang. Dit leidt tot voeding van het gemeentefonds (samen de trap op en af) via het accres. De extra middelen worden vervolgens via een verlaging van het uitkeringspercentage weer onttrokken aan het fonds met als doel om financiering te hebben voor een nieuwe decentralisatie uitkering "Verhoogde Asielinstroom". Gemeente kunnen hier een beroep op doen om kosten opvang statushouders te dekken. Voor 2017 ontvangen wij incidenteel € 44.300,00.

Vanaf 2016 ontvangen wij een extra uitkering voor de dekking van de kosten uitvoering scholenprogramma (bouw nieuwe school Ten Boer).

De verhoging van het budget WMO HH wordt grotendeels veroorzaakt door een compensatie voor loon- en prijsstijgingen.

De lagere uitkering sociaal domein wordt veroorzaakt door:

- AWBZ naar WMO	23.800
- Jeugdzorg	62.000
- Participatiewet	<u>-633.200</u>
	-547.400

De stijging van de budgetten AWBZ en Jeugdzorg worden veroorzaakt door compensatie voor loon- en prijsstijgingen.

Met de VNG is afgesproken om met ingang van 2017 de verdeling van de Wsw-middelen (onderdeel Participatiewet) te baseren op het kenmerk "betalende gemeente" in plaats van op het kenmerk "woongemeente". Hierdoor is het uitgangspunt voor de verdeling de gemeente waar een Wsw-er een dienstverband heeft in plaats van de woonplaats. De overstap op betalende gemeente is gemaakt omdat jaarlijks veel verrekeningen plaatsvonden tussen gemeenten en Sw-bedrijven als gevolg van overnames en verhuizingen van Sw-medewerkers. Omdat wij geen Wsw-bedrijf binnen onze gemeente hebben is de uitkering m.i.v. 2017 te komen vervallen. In de begroting 2017 hebben wij rekening gehouden met een doorbetaling van € 636.500,00 aan Wsw-bedrijven. Het verschil met de uitname wordt veroorzaakt doordat er ook voor de overgebleven taken Participatiewet rekening is gehouden met loon- en prijsstijgingen.

Algemene uitkering 2018 – 2021

Voor de jaren 2018 tot en met 2021 zien we dat de algemene uitkering op grond van de meicirculaire fors hoger is dan de uitkering die is berekend voor de begroting 2017 met de daarin opgenomen meerjarenraming.

Voor 2018 zien we een groei van de algemene uitkering t.o.v. 2017 met een bedrag van afgerond € 261.000,00. Deze groei ontstaat vooral uit een hoger accres en een aantal autonome ontwikkelingen binnen het gemeentefonds. Er is nauwelijks sprake van nieuwe taken. De extra middelen geven ruimte binnen onze meerjarenraming.

In 2019 zien we een extra stijging die weer wegvalt in 2020. Dit komt doordat er in 2019 voor uitvoering van het scholenprogramma een bedrag van € 398.900,00 wordt ontvangen. Voor de andere jaren (vanaf 2017) ontvangen wij jaarlijks een bedrag van € 134.800,00.

Bij het sociaal domein zien we dat het negatieve effect van de meicirculaire 2017 op het jaar 2017 (wegvallen uitkering Wsw) wegvalt. Dit wordt vooral veroorzaakt door een stijging van de budgetten AWBZ (plus € 128.000,00) en Jeugdzorg (plus € 89.000,00) in het jaar 2018. Na 2018 stijgt het budget meer geleidelijk.

Dividenden

Geraamd is een opbrengst van € 32.100,00

Deze raming bestaat uit:

- rente en dividend Enexis c.a	€ 26.100,00
- dividend Bank Nederlandse Gemeenten	<u>€ 6.000,00</u>
Totaal	€ 31.000,00

Enexis keert over 2016 € 5.000,00 meer dividend uit dan geraamd. In de voorjaarsnota nemen wij dit bedrag op als incidentele bate.

Bespaarde rente

Aan bespaarde rente over onze reserves en voorzieningen hebben wij in onze begroting een bedrag van € 77.700,00 opgenomen. Dit is gebaseerd op een verwachte omvang van de reserves en voorzieningen per 31-12-2016 tegen een rente van 1%.

De raming van € 77.700,00 bestaat uit:

- 1% rente over de reserves (excl. neg. algemene reserve) ad € 375.500,00 is	€ 3.755,00
- 1% rente over de voorzieningen ad € 7.394.500,00 is	<u>€ 73.945,00</u>
	€ 77.700,00

De feitelijke omvang van de reserves en voorzieningen per 1-1-2017 sluit nagenoeg aan bij de raming. Aanpassing van de raming bespaarde rente is niet nodig.

Bestemmingsreserves en voorzieningen 2017

De omvang van de bestemmingsreserves en voorzieningen is in het kader van het artikel 12 traject beoordeeld. Door actualisering van de beheerplannen zijn de voorzieningen op peil gebracht.

Aanpassing van de bestemmingsreserves en voorzieningen is niet nodig.

Ontwikkeling van de algemene reserve

Verloop algemene reserve:	
Algemene reserve 31-12-2016	-12.015.000,00
Uitkering artikel 12 2016	7.092.000,00
Vrijval reserve sociaal domein	174.000,00
Resultaat jaarrekening 2016	3.142.000,00
Overheveling 2016 naar 2017	<u>-1.553.000,00</u>
Saldo	-3.160.000,00
Taakstelling 10 jaar € 400.000,00	4.000.000,00
Ruimte algemene reserve	<u>840.000,00</u>

Onvoorzien

In de begroting 2017 is een post onvoorzien opgenomen van € 44.000,00.

Van dit bedrag wordt in de voorjaarsnota gebruikt (zie blz. 55 e.v.):

- deelname ondernemershuis Eemsdelta	€ 1.865,00 (prim.begroting)
- verkeersmaatregelen De Dijk Thesinge	€ 3.000,00
- project culturele mobiliteit	€ 1.750,00
- crisisbeoordelingslocatie	€ 1.075,00
- gebouw Kievitstraat 6 Ten Boer	€ 4.500,00
Onderhoud gebouw Sportlaan Ten Boer	<u>€ 2.325,00</u>
Subtotaal	€ 14.515,00

De stand van de post onvoorzien komt na vaststelling van de voorjaarsnota 2017 uit op € 29.485,00.

Stelposten

In de begroting 2017 staat voor stelposten een bedrag opgenomen van € 14.310,00. Een negatieve last die als volgt is opgebouwd:

<i>Stelposten</i>	<i>Bedrag</i>	<i>Stand van zaken</i>
Uitvoering investeringsprogramma 2017 sporthal	4.310,00	Is in uitvoering. Gaat om de raming van 50% van de kapitaallasten van investeringen sporthal Ten Boer, het openbaar verlichtingsplan en wegreconstructies.
Prijsstijgingen 2017	10.000,00	Is nodig voor het opvangen van diverse prijsstijgingen binnen de begroting 2017 die nog niet waren voorzien bij de opstelling van de begroting 2017.
Totaal	14.310,00	

Het bedrag prijsstijgingen 2017 wordt in deze voorjaarsnota verlaagd naar € 0,00 i.v.m. dekking uitzetting begroting 2017 van de Veiligheidsregio Groningen.

Rente financieringstekort

In de begroting 2017 hebben wij gecalculeerd met een rente van 1% over het financieringstekort van afgerond € 2,5 miljoen. Rentelast afgerond € 25.000,00. Verwacht wordt dat de feitelijke rente 2017 over het financieringstekort met de huidige rentetarieven voor kort geld veel lager zal uitkomen dan de raming van € 25.000,00. Ook heeft de latere realisatie van investeringen 2016 en voorgaande jaren (er staat per 1-1-2017 nog een bedrag van ruim € 1,7 miljoen open) invloed op de rente financieringstekort.

Het is verantwoord om, gelet op huidige rentestanden en de vertraagde uitvoering van investeringen de raming te verlagen naar een bedrag van € 5.000,00. Op een raming van € 25.000,00 geeft dit een voordeel van € 20.000,00.

Kapitaallasten

Beleid is dat wij in de begroting rekening houden met 50% onder uitputting op de kapitaallasten van investeringen die staan gepland voor het begrotingsjaar.

Aan het einde van hoofdstuk 1 is inzicht gegeven in de stand van zaken investeringsprogramma 2017. Wij gaan er vooralsnog van uit dat de opgenomen investeringen in 2017 tot uitvoering komen en dat de 50% onder uitputting wordt gerealiseerd.

Loonkosten

In de begroting 2017 is rekening gehouden met een loonkostenstijging van 2,4% voor onze eigen medewerkers en voor de medewerkers Groningen via het vastgestelde uurtarief is rekening gehouden met 3,29%. Het DVO-uurtarief ligt voor 2017 vast. Verrekening feitelijke loonstijging 2017 Groningen vindt plaats in het uurtarief voor 2018.

De stijging voor onze eigen medewerkers is gebaseerd op het salarisniveau maart 2016 met daarin verwerkt de stijgingen sociale lasten en premies ABP.

De huidige cao gemeenten loopt tot 1 mei 2017. Er ligt nog geen nieuwe cao. Wij gaan er van uit dat de opgenomen raming voor loonkostenstijging voldoende is om de uitkomst van een nieuwe cao te dekken.

HOOFDSTUK 3

Stand begroting 2017

De begroting 2017 is vastgesteld op 3 november 2016.

De uitkomst van de primitieve begroting 2017 was positief	€ 246.200,00
Correctie tijdens de behandeling: inzet middelen huur Innersdijk	€ 148.000,00
Saldo begroting 2017 na vaststelling 3 november 2016	€ 394.200,00

Op 29 maart 2017 is door de raad het raadsvoorstel "Financiële positie na artikel 12 status en invulling buffer sociaal domein" besproken en vastgesteld.

De uitkomst van de behandeling en vaststelling (inclusief 2 amendementen) is dat van de beschikbare ruimte 2017 een bedrag van € 211.400,00 is gebruikt zodat nog resteert een bedrag van € 182.800,00.

		2017
Meerjarenbeeld begroting 2017		246.200
Huuropbrengst Innersdijk		148.000
Actueel meerjarenbeeld		394.200
Afwaardering boekwaarde dorps huis	Inc. t.l.v. ruimte 2017	-117.000
Verlagen bezuiniging bibliotheek	Meerjarenbeeld	-20.000
Actueel meerjarenbeeld na knelpunten		257.200
Invulling ruimte raad 29 maart 2017:		
Ondersteuning en back-up van het secretariaat	Herindelingsbudget	-10.000
Aanschaf tablets	Meerjarenbeeld	-3.500
Uitvoering scholenprogramma	Meerjarenbeeld	-74.000
Self service apparaten bibliotheek	Meerjarenbeeld	-1.300
Subsidie rijdende popschool	Meerjarenbeeld	-6.000
Bestemming reserve speeltuinbeleid	Reserves	-16.000
Participatiebudget	Meerjarenbeeld	10.000
Armoedebeleid	Rijksmiddelen	-35.000
Schuldhelpverlening	Meerjarenbeeld	-5.000
Afspraakbanen	Meerjarenbeeld	-17.500
Indexering dorps huizen	Meerjarenbeeld	-1.300
WMO begeleiding Zin en PGB	Meerjarenbeeld	16.000
Budgetten Mantelzorg	Meerjarenbeeld	11.000
Personele bezetting De Deel	Meerjarenbeeld	20.000
Uitbreiding formatie De Deel	Meerjarenbeeld	-193.000
Inzet buffer sociaal domein	Meerjarenbeeld	193.000
Omgevingsalert voor omgevingsvergunningen	Meerjarenbeeld	-2.800
Leefbaarheidsvisie	Meerjarenbeeld	-20.000
Deelname Let's Gro 2017 en 2018	Herindelingsbudget	-5.000
Inzet herindelingsbudget	Reserves	15.000
Reserve speeltuinbeleid	Reserves	16.000
Algemene uitkering: armoedebeleid	Rijk	35.000
Stand begroting 2017 na raadsbesluit 29 maart 2017		182.800

Aanpassing begroting 2017

Op de volgende bladzijden treft u een overzicht aan van noodzakelijke aanpassingen van de begroting 2017.

Na het overzicht wordt er per post een korte toelichting gegeven.

Aanpassingen begroting 2017 in de voorjaarsnota 2017					
Lasten	Progr. nr.	Omschrijving	Verhoging	Verlaging	Karakter *
1		Werkkostenregeling medewerkers Ten Boer	7.500,00		I
2		Kosten herindeling	300.000,00		I
3		NUP	36.000,00		I
4		Bijdrage Veiligheidsregio Groningen	36.200,00		S
5		Kosten aardbevingen	293.000,00		I
6		Kosten aardbevingen	15.000,00		I
7		Kosten aardbevingen: lumpsumbudget 2017	470.400,00		I
8		Weg Eernskanaal NZ	300.000,00		I
9		Verkeersmaatregelen De Dijk Thesinge	3.000,00		I
10		Openbare verlichting	10.000,00		I
11		LED verlichting op de sportparken	25.000,00		I
12		Combinatiefuncties	2.800,00		I
13		Bijdrage Routebureau Groningen	2.500,00		S
14		Bijdrage project culturele mobiliteit	1.750,00		I
15		Muziekkoepeel dorpsplein Ten Boer	20.000,00		I
16		Project "Feest In Oost en West"	20.000,00		I
17		Onderhoud gebouw Sportlaan Ten Boer	2.325,00		I
18		Bijstand: eigen risico		37.500,00	I
19		Deelname experiment Bijstand op maat	20.000,00		I
20		Armoedebeleid	13.000,00		S
21		Armoedebeleid: inzet extra middelen algemene uitkering	36.100,00		S
22		Kosten sociale werkvoorziening		636.500,00	S
23		Verhoogde asielinstroom	44.300,00		I
24		Huishoudelijke hulp	54.300,00		S
25		Huishoudelijke Hulp Toeslag (HHT)	67.000,00		I
26		AWBZ naar WMO	23.800,00		S
27		Jeugdzorg	62.000,00		S
28		Veilig Thuis	6.400,00		I
29		Crisisbeoordelingslocatie	1.075,00		I
30		Gebouw Kievitstraat 6 Ten Boer	4.500,00		I
31		Koopmansplein	12.000,00		I
32		Plusfonds Dijkpark	100.000,00		I
33		Plusfonds Dijkpark: 2e deel budget	62.500,00		I
34		Restant budget Woldwijk	3.900,00		I
35		Afschrijving boerderij en woning Woldwijk	120.000,00		I
36		Afschrijving boerderij en woning Woldwijk	12.000,00		S
37		Onvoorzien		12.650,00	I
38		Stelposten		10.000,00	S
39		Rente financieringstekort		20.000,00	I
40		Proceskosten WOZ		14.000,00	S
41		Reserve speelvoorzieningen	36.300,00		I
42		Reserve scholenfonds: incidenteel	792.000,00		I
43		Reserve scholenfonds: structureel	134.800,00		S
44		Reserve afkoopsom onderhoud fietspad Stadsweg	470.000,00		I
		Subtotaal	3.621.450,00	730.650,00	
		Saldo lasten		2.890.800,00	
			3.621.450,00	3.621.450,00	
Baten					
45		Bijdrage LAG	15.000,00		I
46		Aardbevingen: lumpsumbudget 2017	470.400,00		I
47		Afkoopsom fietspad stadsweg	470.000,00		I
48		Dividend Enexis	5.000,00		I
49		Vergoeding gemaakte kosten AZC	PM		I
50		Beschermde wonen	98.600,00		I
51		Plusfonds Dijkpark: 2e deel budget	62.500,00		I
52		Opbrengst onroerendezaakbelasting	51.500,00		S
53		Algemene uitkering: effect hogere WOZ-waarde NAM		15.000,00	S
54		Algemene uitkering: effect meicirculaire	297.000,00		S
55		Algemene uitkering: effect meicirculaire sociaal domein		547.400,00	S
56		Reserve Plusfonds Dijkpark	100.000,00		I
57		Algemene reserve: herindeling	300.000,00		I
58		Algemene reserve: overhevelingen 2016	1.553.000,00		I
59		Reserve WWB	20.000,00		I
60		Reserve sociaal domein	6.400,00		I
		Subtotaal	3.449.400,00	562.400,00	
		Saldo baten		2.887.000,00	
			3.449.400,00	3.449.400,00	
		Resultaat:			
		Lasten	2.890.800,00		
		Baten	2.887.000,00		
		Saldo	3.800,00-		
		* Karakter: I=incidenteel en S=structureel			

Toelichting op de aanpassingen begroting 2017

Lasten

1. Werkkostenregeling medewerkers Ten Boer

Sinds 1 januari 2011 is nieuwe fiscale wetgeving van kracht voor personele vergoedingen en verstrekkingen: de werkkostenregeling (WKR). De WKR moest uiterlijk op 1 januari 2015 zijn ingevoerd. De WKR stelt regels aan de fiscale afhandeling van personele vergoedingen en verstrekkingen aan alle personen die onder het loonheffingsnummer van de gemeente Ten Boer vallen: ambtenaren, banenpoolers, maar ook de burgemeester, wethouders en raadsleden.

Er is sprake van een forfait. Tot een bedrag ter hoogte van dit forfait mag onbelast worden vergoed en verstrekt. Het forfait bedraagt 1,2% van de fiscale loonsom. Bij overschrijding van het forfait dient een heffing te worden betaald van 80%. De ruimte binnen onze begroting is ruimschoots opgebruikt i.v.m. de onkostenvergoeding aan de burgemeester, wethouders en raadsleden. Over het bedrag boven het forfait voor burgemeester, wethouders en raadsleden moet een heffing van 80% worden betaald.

Hiervoor is in de begroting met ingang van 2015 een structureel budget opgenomen van € 16.000,00. Doordat de vrije ruimte van 1,2% opgebruikt is bij de berekening van het tekort politieke ambtsdragers moet over de te verstrekken vergoedingen (aan medewerkers Ten Boer) die vallen onder de WKR en belast zijn een heffing van 80% worden betaald. Verwachting is dat het gaat om een bedrag van € 7.500,00.

2. Kosten herindeling

Voor de herindeling Groningen, Haren en Ten Boer ontvangt onze gemeente in 2018 een voorbereidingsbudget van het rijk van naar verwachting € 711.000,00. Dit budget is bestemd om aanloopkosten en frictiekosten in het proces naar (de jaren 2016, 2017 en 2018) de herindeling te dekken. Omdat de middelen pas in 2018 worden ontvangen, worden de kosten die wij maken voorgefinancierd uit de algemene reserve. In de jaarrekening 2016 hebben wij een bedrag van € 84.000,00 verantwoord. Voor 2017 verwachten wij een bedrag van € 300.000,00 nodig te hebben om het proces 2017 te kunnen bekostigen. Het gaat hierbij vooral om kosten extra inhuur om voldoende menskracht te hebben voor de bezetting van werkgroepen en het door laten gaan van het reguliere werk. Dekking vindt plaats uit een bijdrage algemene reserve.

3. Nationaal Uitvoerings Programma (NUP) overheveling 2016

Het niet gebruikte budget 2016 voor het NUP wordt ingezet in 2017. Zie overhevelingsvoorstel in de jaarstukken 2016 blz. 104. Gaat om een bedrag van € 36.000,00.

4. Bijdrage Veiligheidsregio Groningen

In uw vergadering van 31 mei 2016 is de actualisatie van de begroting van de Veiligheidsregio Groningen (VRG) besproken. Uitkomst van de actualisatie van de begroting 2017 van de VRG is dat onze begroting 2017 bijgesteld moet worden met een bedrag van € 36.200,00 structureel.

5. Kosten aardbevingen

In de raadsvergadering van 24 februari 2016 heeft de raad besloten het lumpsumbudget ad € 495.000,00 voor dekking van de kosten aardbevingsproblematiek op te voeren op de begroting. Dekking uit het door de NCG beschikbaar gestelde budget.

Van dit budget is een bedrag van € 202.000,00 besteed in 2016. Het restant ad € 293.000,00 wordt overgeheveld naar 2017. Zie jaarrekening 2016 blz. 113.

6. Kosten aardbevingen

Uit het lumpsumbudget 2016 heeft de bekostiging van het opstellen van de dorpsvisies plaatsgevonden. Voor een bedrag van € 15.000,00 werd dekking gevonden door een bijdrage uit de restant middelen LAG Hoogeland. Deze bijdrage is in 2017 ontvangen en voegen we nu toe aan het lumpsumbudget.

7. Kosten aardbevingen: lumpsumbudget 2017

Voor 2017 is opnieuw een lumpsum van 4 mln beschikbaar gesteld. Dit bedrag moet verdeeld worden onder de lopende projecten van betrokken gemeenten. Aangezien er meer projecten lopen dan in 2016, maar het bedrag gelijk gebleven is, zijn de toe te kennen bedragen voor de gemeenten naar beneden bijgesteld. Wij ontvangen voor 2017 een bedrag van € 470.400,00. Dit is € 25.000,00 minder dan vorig jaar. Een deel van de ambtelijke werkzaamheden wordt binnen het DVO met Groningen opgelost, waardoor op dit moment geen problemen worden voorzien.

8. Weg Eemskanaal NZ

De raad heeft op 30 september 2015 besloten om voor de reconstructie van de weg Eemskanaal NZ een krediet beschikbaar te stellen van € 600.000,00 waarvan € 300.000,00 gedekt wordt door de aanvullende uitkering artikel 12 over het jaar 2015. Het andere deel wordt geactiveerd. Met de werkzaamheden is in 2016 nog geen aanvang gemaakt. Het bedrag van € 300.000,00 is daardoor nog niet besteed en wordt overgeheveld naar 2017. Zie jaarstukken 2016 blz. 106.

De werkzaamheden worden in de zomer van 2017 uitgevoerd.

9. Verkeersmaatregelen De Dijk Thesinge

Om De Dijk te Thesinge te ontlasten van zwaar landbouwverkeer zijn een aantal maatregelen getroffen. De kosten hiervan bedragen € 3.000,00. Te dekken uit de post onvoorzien.

10. Openbare verlichting

In de Perspectiefnota 2016 is een bedrag € 10.000,00 structureel extra beschikbaar gesteld voor het wegwerken van achterstallig onderhoud openbare verlichting gedurende een periode van 10 jaar. In 2016 is begonnen met de werkzaamheden en de kosten zijn gedekt uit bestaande budgetten. Het extra geld is in 2016 nog niet gebruikt maar is wel nodig om het totale programma uit te kunnen voeren. Bedrag is daarom overgeheveld naar 2017.

11. LED verlichting op de sportparken

De gemeente Groningen heeft een aanbesteding in voorbereiding ter vervanging van de conventionele verlichting door LED verlichting op de sportparken in de stad. Het is mogelijk voor Ten Boer om hier bij aan te sluiten. Met de voetbalverenigingen en de tennisvereniging is hierover gesproken. De totale kosten voor de vervanging van de verlichting op de sportcomplexen (20 armaturen) in Ten Boer worden geraamd op ca. € 50.000. Ter stimulering van onze sportverenigingen om ook de overgang naar LED te realiseren wordt voorgesteld om de verenigingen een stimuleringssubsidie te verstrekken van 50% per armatuur. De maximale incidentele kosten voor de gemeente zijn € 25.000.

12. Combinatiefunctie

Het project "Combinatiefuncties sport en onderwijs" heeft een meerjarig karakter. Het overgebleven budget 2016 wordt overgeheveld naar 2017. Gaat om een bedrag van € 2.800,00. Zie jaarstukken 2016 blz. 131.

13. Bijdrage Routebureau Groningen

Besloten is om aan het Routebureau Groningen voor de jaren 2017, 2018 en 2019 per jaar een bijdrage van € 2.483,00 te verstrekken voor verbetering van het wandelnetwerk binnen de provincie Groningen.

14. Bijdrage project culturele mobiliteit

In de provincie Groningen is de afstand tussen school en culturele instellingen relatief groot. Het project Culturele Mobiliteit biedt scholen in de gehele provincie vervoer aan naar musea en erfgoedinstellingen tegen een betaalbaar tarief en neemt de organisatie en logistieke planning uit handen van de scholen.

Hierdoor kunnen de scholen in onze provincie en dus ook in Ten Boer eenvoudig en veilig naar de instelling van hun keuze reizen.

Door bijdragen van alle Groningse gemeenten en provincie kan Kunst & Cultuur Drenthe (K&C) het busvervoer voor basisscholen in de hele provincie betaalbaar maken en kunnen kinderen op een laagdrempelige manier in aanraking komen met het rijke culturele aanbod in Groningen. Tot op heden heeft onze gemeente geen bijdrage verstrekt. Uit de evaluatie blijkt dat alle scholen in de gemeente Ten Boer in het schooljaar 2016/2017 hebben gebruik gemaakt van het aanbod van K&C. Wij hebben besloten om een bijdrage van € 1.750,00 te verstrekken. Dekking uit de post onvoorzien.

15. Muziekkoepeel dorpsplein Ten Boer

De muziekkoepeel op het dorpsplein in Ten Boer is vervallen. In de afgelopen periode is er gekeken of het mogelijk is om de koepel onder begeleiding van een deskundige door jongeren op te laten knappen. Met dorpsbelangen Ten Boer is hierover ook contact geweest. Zij staan achter het plan. Gebleken is dat rond de staanders asbestbuizen zijn gebruikt. Alvorens de koepel kan worden opgeknapt dienen de asbestbuizen verwijderd te worden. Hiervoor dient een gespecialiseerd bedrijf in asbestverwijdering te worden ingeschakeld. Inmiddels is er een offerte opgevraagd voor de asbestverwijdering. De kosten hiervoor bedragen € 20.000.

16. Project "Feest in Oost en West"

De Stichting Oude Groninger Kerken bestaat in 2019 50 jaar. Rondom dit jubileum heeft de SOKG in samenwerking met onder andere het rijksmuseum Catherijneconvent in Utrecht een ambitieus plan ontwikkeld. Doel is om de kennis van het materiële en immateriële erfgoed van religieuze feesten en de interculturele dialoog een positieve impuls te geven. Centrale plek voor de uitvoering van het project is de kerk te Garmerwolde. Daarnaast is de synagoge in de stad Groningen bij het project betrokken. Naast bouwkundige aanpassingen aan de kerk, de toren en het ontvangstgebouw op het terrein van de kerk worden er tentoonstellingen op beide locaties ingericht. De bedoeling is dat in Garmerwolde deze tentoonstelling 5 jaar gaat lopen. De totale kosten (incl. de bouwkundige aanpassingen) bedragen bijna 2 miljoen euro. Een deel van de kosten zal door de partners worden gedragen. Ca. $\frac{3}{4}$ van het benodigde bedrag zal via fondswerving beschikbaar moeten komen. De bijdrage van Ten Boer is € 20.000.

17. Onderhoud gebouw Sportlaan Ten Boer

Het gebouw waarin het dorps huis is gevestigd is in eigendom van de gemeente. Het periodiek onderhoud van het gebouw komt voor rekening van de gemeente. Op basis van het meerjarig onderhoudsplan moet er voor 2017 voor een bedrag van € 2.325,00 aan onderhoud worden gepleegd. Dekking uit de post onvoorzien.

18. Bijstand: eigen risico

Wij zijn er bij de opstelling van uit gegaan dat de rijksvergoeding die we krijgen voor dekking kosten bijstand niet helemaal toereikend is. Daarom is in de begroting een bedrag van € 37.5000,00 aan eigen risico opgenomen. In de meerjarenraming die staat in de begroting 2017 zijn we er van uit gegaan dat gelet op de ontwikkeling van het aantal bijstandsgerechtigden het eigen risico de komende jaren weg zal vallen. Prognose voor 2017 is dat het niet nodig is om nog een risicobedrag in onze begroting 2017 beschikbaar te hebben. Het bedrag kan daarom nu vrijvallen.

19. Deelname experiment Bijstand op maat

Door uw raad is op 15 februari 2017 besloten om deel te nemen aan het experiment Bijstand op maat. De kosten ad € 20.000,00 worden in de voorjaarsnota opgenomen in de begroting 2017. Dekking uit de reserve WWB.

20. Armoedebeleid

Verwezen wordt naar het raadsvoorstel Armoedebeleid dat op 28 juni 2017 in de raad wordt behandeld.

21. Armoedebeleid: inzet extra middelen algemene uitkering

Via de algemene uitkering wordt een bedrag van € 36.100,00 extra ontvangen voor de armoede bestrijding bij kinderen (€ 35.100,00) en ouderen (€ 1.000,00). De inzet van deze middelen wordt meegenomen in het raadsvoorstel dat op 28 juni 2017 in de raad wordt behandeld.

In het besluit van de raad van 29 maart 2017 staat al een bedrag van € 35.000,00 opgenomen voor armoedebeleid. Dit bedrag wordt hier nogmaals opgenomen om de aansluiting te houden tussen de verklaring afwijkingen meicirculaire 2017 en septembercirculaire 2016 (basis voor de begroting 2017). In totaliteit wordt het bedrag slechts 1x beschikbaar gesteld.

22. Kosten sociale werkvoorziening

Met ingang van 2017 worden de middelen die gemeenten krijgen voor de bekostiging van de sociale werkvoorziening alleen nog toegekend aan de gemeente waarin een Wsw-bedrijf is gevestigd. In de begroting 2017 hebben we nog rekening gehouden met de doorbetaling van een bedrag van € 636.500,00 voor de sociale werkvoorziening. Dit bedrag kan komen te vervallen.

23. Verhoogde asielinstroom

Het rijk heeft extra middelen beschikbaar gesteld via een nieuwe decentralisatie uitkering "Verhoogde Asielinstroom". Gemeente kunnen hier een beroep op doen om kosten opvang statushouders te dekken. Voor 2017 ontvangen wij incidenteel € 44.300,00.

24. Huishoudelijke hulp

Gemeenten ontvangen van het rijk een decentralisatie uitkering voor kosten WMO Huishoudelijke Hulp. Jaarlijks vindt indexatie plaats van de beschikbare budgetten. Wij ontvangen € 54.300,00 meer dan is begroting in de begroting 2017.

25. Huishoudelijke Hulp Toeslag (HHT)

Bij de opstelling van de jaarrekening 2016 is onderzocht of er mogelijkheden zijn het niet bestede bedrag 2016 HHT ad € 67.000,00 in 2017 en volgende jaren alsnog beschikbaar te houden voor de gemeente. Conclusie van het onderzoek is dat hiervoor mogelijkheden aanwezig zijn.

Het bedrag van € 67.000,00 voeren we nu op in de begroting 2017 in afwachting van voorstellen hoe deze middelen ingezet kunnen worden.

Zie ook jaarrekening 2016 blz. 108.

26. AWBZ naar de WMO

Net als bij de huishoudelijke hulp worden de budgetten sociaal domein jaarlijks geïndexeerd. Zo ook voor het onderdeel AWBZ/WMO. Er wordt in 2017 € 23.800,00 extra ontvangen t.o.v. de raming in de begroting 2017.

27. Jeugdzorg

Ook hier geldt dat het budget geïndexeerd is. Er wordt in 2017 € 62.000,00 extra ontvangen t.o.v. de raming in de begroting 2017.

28. Veilig Thuis

Veilig Thuis is het regionale advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling (wettelijke taken). Daarnaast voert zij in opdracht van de Groninger gemeenten een aantal bovenwettelijke taken uit, namelijk de coördinatie van huisverboden/intensief casemanagement en het kenniscentrum huiselijk geweld. De organisatie voert een verbeterslag door en heeft daarvoor extra middelen nodig. Bekostiging vindt plaats door alle Groninger gemeenten. Ons aandeel daarin bedraagt € 6.400,00. Dekking kan plaatsvinden uit de reserve sociaal domein.

29. Crisisbeoordelingslocatie

Gemeenten hebben een taak gekregen om te komen tot een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag. De Groninger gemeenten hebben dit gezamenlijk opgepakt. Voor realisatie van deze aanpak is het nodig dat gemeenten een eenmalige bijdrage verstrekken voor de kosten van de crisisbeoordelingslocatie bij Lentis. Onze bijdrage bedraagt € 1.075,00 te dekken uit de post onvoorzien.

30. Gebouw Kievitstraat 6 Ten Boer

In het gebouw dat wij verhuren aan Kids2b moeten een aantal brandwerende maatregelen worden genomen. De kosten ad € 4.500,00 worden gedekt uit de post onvoorzien.

31. Koopmansplein

In de najaarsnota 2016 is het volgende opgenomen:

Wij gaan actief met de ondernemers in gesprek om te kijken waar kansen (o.a. gebruik maken van facebook) liggen en we willen het oprichten van een winkeliersvereniging faciliteren. Daarnaast denken wij aan het ondersteunen van acties en evenementen.

Hiervoor is een bedrag van € 12.000,00 beschikbaar gesteld. Het bedrag wordt besteed in 2017 en dient daardoor overgeheveld te worden naar 2017. Zie jaarrekening 2016 blz. xxx

Op 31 mei 2017 is in de raad het plan van aanpak Koopmansplein vastgesteld, evenals de financiering van een projectleider voor een half jaar die zal gaan werken aan een duurzame samenwerking tussen de ondernemers, zodat het Koopmansplein ook in de toekomst een waardevolle voorziening blijft in het dorp Ten Boer.

32. Plusfonds Dijkpark

In de voorjaarsnota 2015 zijn de middelen plusfonds Dijkpark opgevoerd in de begroting. Gaat om een bedrag van € 187.500,00. Van dit bedrag is in 2015 en 2016 een bedrag van € 87.500,00 besteed. Dekking van dit bedrag heeft plaatsgevonden uit de reserve Plusfonds Dijkpark. Het restant ad € 100.000,00 wordt nu weer opgevoerd in de voorjaarsnota 2017.

33. Plusfonds Dijkpark: 2e deel budget

In de vergadering van de raad van 27 februari 2013 is het ruimtelijk ontwikkelingskader voor het Dijkpark besproken en vastgesteld. Afgesproken is dat er een plusfonds wordt ingesteld waaruit zogenaamde plusvoorzieningen kunnen worden gerealiseerd. Dit is ter compensatie van mogelijke overlast van de werkzaamheden die ten behoeve van het Dijkpark worden uitgevoerd. De gemeente beheert dit fonds. Echter de besteding wordt bepaald door een ingestelde commissie. De gemeente heeft daarmee niet de directe zeggenschap over de middelen.

De vulling van het fonds bedraagt € 250.000,00 en wordt verzorgd door de provincie en het waterschap. In 2014 is een voorschot op dit bedrag ontvangen van € 187.500,00.

In 2017 wordt het restant bedrag ad € 62.500,00 ontvangen en toegevoegd aan de begroting.

34. Restant budget Woldwijk

In de voorjaarsnota 2016 is een bedrag van € 50.000,00 opgenomen voor ontwikkeling plannen Woldwijk. Van het bedrag van € 50.000,00 is een bedrag van € 3.900,00 in 2016 nog niet besteed. Dit bedrag wordt overgeheveld naar 2017. Zie jaarrekening 2016 blz. 113.

35/36. Afschrijving boerderij en woning Woldwijk

Bij de verwerving van de gronden Woldwijk in 2006/2007 zijn ook de boerderij en bijbehorende woning gekocht. Oorspronkelijk uitgangspunt was dat de boerderij en de woning zouden worden verkocht. Dit is inmiddels niet meer het geval. Omdat de boerderij en de woning onderdeel was/is van de gronden Woldwijk is in de begroting geen rekening gehouden met afschrijving op en onderhoud van de gebouwen. Bij de behandeling van het raadsvoorstel "Financiële positie na artikel 12 status en invulling buffer sociaal domein" op 29 maart is door uw raad besloten om deze post uit het voorstel te halen omdat uw raad in meerderheid van mening was dat het onderhoud voor rekening van de coöperatie dient te komen.

Wij voeren nu de afschrijving weer op in de begroting 2017. De gebouwen hebben een boekwaarde van € 484.000,00. Bij de aanschaf van de gebouwen in 2006/2007 hadden we moeten starten met een afschrijving over een periode van 40 jaar. Per jaar afgerond € 12.000,00. Inmiddels zijn 10 jaar verlopen en doen we een inhaal afschrijving van € 120.000,00 en we voeren structureel € 12.000,00 op in de begroting 2017.

37. Onvoorzien

Zie de toelichting onder het kopje "Onvoorzien" in hoofdstuk 2.

38. Stelposten

Het budget voor prijsstijgingen 2017 wordt ingezet om de aanpassingen begroting 2017 van de Veiligheidsregio Groningen te dekken.

39. Rente financieringstekort

Zie de toelichting in hoofdstuk 2 onder het kopje "Rente financieringstekort".

40. Proceskosten WOZ

Bij gehele of gedeeltelijke gegrond verklaren van een bezwaarschrift tegen de WOZ-beschikking hebben verweerders recht op proceskosten vergoeding. Het afgelopen jaar is een bedrag van bijna € 35.000,00 uitbetaald. Een groot deel van dit bedrag had betrekking op zaken uit 2015. Inmiddels zijn alle oude zaken afgewikkeld en verwachting is dat de kosten voor 2017 niet meer zullen bedragen dan € 20.000,00. In de begroting 2017 is een raming van € 34.000,00 opgenomen. Deze raming kan met € 14.000,00 worden verlaagd.

41. Reserve speelvoorzieningen

In de begroting 2016 is een structureel bedrag van € 36.300,00 opgenomen voor onderhoud speeltoestellen. Het feitelijk onderhoud 2016 is volledig bekostigd binnen de DVO met Groningen. Dit betekent dat het bedrag van € 36.300,00 in 2016 is overgebleven. Afgesproken is dat een overschot op het onderhoud zal worden gereserveerd voor eventuele toekomstige vervangingen. Voorstel is om dit bedrag toe te voegen aan de reserve speelvoorzieningen. Zie overhevelingsvoorstel in de jaarstukken 2016.

42/43. Reserve scholenfonds

Eind 2016 is de eerste bijdrage scholenfonds via de algemene uitkering ontvangen. Gaat om een bedrag van € 792.000,00. In de jaarrekening 2016 is voorgesteld om dit bedrag over te hevelen naar 2017. Voorlopig voegen wij dit bedrag toe aan een nieuwe reserve scholenfonds. Wij stellen u voor om in te stemmen met deze reserve.

Voor 2017 ontvangen wij een bedrag van € 134.800,00 via de algemene uitkering voor uitvoering scholenprogramma.

Totaal wordt een bedrag van € 926.800,00 toegevoegd aan de reserve scholenfonds.

44. Reserve Afkoopsom onderhoud fietspad Stadsweg

De te ontvangen afkoopsom voor het onderhoud van het fietspad Stadsweg wordt gestort in een nieuwe reserve "Afkoopsom onderhoud fietspad Stadsweg".

Invulling besteding van de middelen moet nog plaatsvinden.

Baten

45. Bijdrage LAG

Voor het opstellen van dorpsvisies is een bijdrage van € 15.000,00 toegekend uit de restant middelen LAG Hoogeland. Deze bijdrage is in 2017 ontvangen.

46. Aardbevingen: lumpsumbudget 2017

Zie post 7.

47. Afkoopsom fietspad Stadsweg

Door de raad is op 28 september 2016 besloten om het onderhoud van het nieuwe fietspad Stadsweg over te nemen van de provincie. Daarvoor wordt een bedrag van € 469.898,00 aan afkoopsom ontvangen van de provincie. Afrekening vindt plaats in 2017.

48. Dividend Enexis

Enexis keert over 2016 een dividend uit van € 25.000,00. Rekening is gehouden met € 20.000,00 dividend, zodat € 5.000,00 bijgeraamd kan worden.

49. Vergoeding gemaakte kosten AZC

Wij hebben een declaratie ingediend bij het COA voor gemaakte kosten in het traject realisatie van een AZC in Ten Boer. Het gaat om een bedrag van € 58.000,00. Een gedeelte van dit bedrag heeft betrekking op kosten die door Groningen zijn gemaakt. In de jaarrekening 2016 hebben wij al een voorlopige vordering opgenomen van € 12.000,00. Wij verwachten in de loop van het jaar duidelijkheid te krijgen over onze vordering. Verwerking vindt daarna plaats in de najaarsnota 2017.

50. Beschermd wonen

De gemeente Groningen is centrumgemeente voor de taken beschermd wonen. Verwachting is dat er op het budget beschermd wonen in 2017 een bedrag van € 7,8 miljoen vrijvalt en uitgekeerd kan worden aan de Groninger gemeenten. Ons aandeel daar in is € 98.600,00.

51. Plusfonds Dijkpark: 2^e deel budget

Zie post 33.

52. Opbrengst onroerendezaakbelasting

In onze gemeente hebben we een aantal NAM-locaties die gewaardeerd worden voor de WOZ en vervolgens worden aangegaven voor de onroerendezaakbelasting.

Over de waardering van de locaties is in 2015 discussie ontstaan en er is opnieuw gekeken naar de taxaties. Uitkomst is dat de waardering voor de WOZ hoger uitkomt. Overleg hierover heeft met de NAM plaatsgevonden. Overeenstemming met de NAM is niet bereikt. De NAM heeft bezwaar ingediend tegen de aanslag. De hogere taxatie betekent een meeropbrengst OZB van € 103.000,00 voor het jaar 2017. Gelet op de lopende procedures gaan wij er voorzichtigheidshalve vanuit dat de meeropbrengst 50% van de geraamde opbrengst is. Is € 51.500,00.

53. Algemene uitkering: effect hogere WOZ-waarde NAM

Binnen de systematiek van berekening van de algemene uitkering is de WOZ-waarde een negatieve post. Als de WOZ-waarden stijgen dan daalt de algemene uitkering. Het effect van de hogere WOZ-waarde NAM is dat de algemene uitkering met € 30.000,00 daalt. Hiervan nemen wij € 15.000,00 structureel mee.

54. Algemene uitkering: effect meicirculaire 2017

Zie blz. 47 van deze Perspectiefnota 2017.

55. Algemene uitkering: effect meicirculaire sociaal domein

Zie blz. 47 van deze Perspectiefnota 2017.

56. Reserve Plusfonds Dijkpark

Zie de toelichting bij de lasten Plusfonds Dijkpark. Post nr. 32.

57. Algemene reserve: herindeling

Zie de toelichting bij post 2.

58. Algemene reserve: overhevelingen 2016

In de voorjaarsnota worden de budgetten opgenomen die in 2016 niet zijn besteed en waarvan de besteding in 2017 plaatsvindt. Het overschot binnen de jaarrekening 2016 dat hierdoor ontstaat wordt in de voorjaarsnota ingezet.

59. Reserve WWB

De kosten (€ 20.000,00) voor deelname aan het experiment Bijstand op maat worden gedekt uit de reserve WWB.

60. Reserve sociaal domein

De kosten voor extra middelen Veilig Thuis worden gedekt uit de reserve sociaal domein.

Resultaat aanpassingen begroting 2017

De diverse aanpassingen die moeten worden doorgevoerd op grond van deze voorjaarsnota 2017 geven een negatief resultaat van € 1.800,00.

Na verwerking van het resultaat van de voorjaarsnota 2017 in de begroting 2017 ziet het saldo van de begroting 2017 er als volgt uit:

- Saldo primitieve begroting 2017	€ 246.200,00	positief
- Saldo 1 ^e begrotingswijziging 2017	€ 148.000,00	positief
- Saldo raadsbesluit 29 maart 2017	<u>€ 211.400,00</u>	negatief
Saldo na raadsbesluit 29 maart 2017	€ 182.800,00	positief
- Saldo voorjaarsnota 2017	<u>€ 3.800,00</u>	negatief
- Saldo begroting 2017 na verwerking voorjaarsnota 2017	€ 179.000,00	positief

Structurele doorwerking naar 2018 en volgende jaren

Omschrijving	Verhoging	Verlaging
Bijdrage Veiligheidsregio Groningen	36.200,00	
Bijdrage Routebureau Groningen	2.500,00	
Armoedebeleid	13.000,00	
Armoedebeleid: inzet extra middelen algemene uitkering	36.100,00	
Kosten sociale werkvoorziening		636.500,00
Huishoudelijke hulp	54.300,00	
AWBZ naar WMO	23.800,00	
Jeugdzorg	62.000,00	
Afschrijving boerderij en woning Woldwijk	12.000,00	
Stelposten		10.000,00
Proceskosten WOZ		14.000,00
Reserve scholenfonds: structureel	134.800,00	
Subtotaal	374.700,00	660.500,00
Saldo lasten		-285.800,00
	374.700,00	374.700,00
Opbrengst onroerendezaakbelasting	51.500,00	
Algemene uitkering: effect hogere WOZ-waarde NAM		15.000,00
Algemene uitkering: effect meicirculaire	297.000,00	
Algemene uitkering: effect meicirculaire sociaal domein		547.400,00
Subtotaal	348.500,00	562.400,00
Saldo baten		-213.900,00
	348.500,00	348.500,00
Saldo lasten	-285.800,00	
Saldo baten	-213.900,00	
Structurele doorwerking naar 2018	71.900,00	

KADERNOTA 2018 – 2021

HOOFDSTUK 4: Kadernota

Inleiding

In de door u vastgestelde financiële verordening is in artikel 4 onder andere het volgende bepaald:

Het college biedt de gemeenteraad uiterlijk 1 juni van het begrotingsjaar een nota aan over de kaders voor het volgende begrotingsjaar en de drie opvolgende jaren.

De raad stelt deze nota uiterlijk 1 juli vast.

In deze kadernota geven wij u inzicht in de ontwikkeling van de gemeentelijke financiën voor 2018 en de jaren 2019, 2020 en 2021.

Begrotingsrichtlijnen 2018

In de toelichting op artikel 4 van de Financiële verordening Ten Boer is het volgende opgenomen:

In de kadernota worden een aantal richtlijnen weergegeven, waarmee rekening wordt gehouden bij de samenstelling van de begroting. Deze begrotingsrichtlijnen betreffen de loon- en prijsinflatiepercentages, de te hanteren rentepercentages voor het eigen vermogen en voorzieningen en voor de nieuwe investeringen (zgn. rekenrente), inwoneraantal en aantal woningen.

Voor de opstelling van de begroting 2018 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- prijsstijgingen: daar waar nodig 1,4% conform de meicirculaire 2017
- contract Groningen: loonkosten 3,09% en uitvoeringskosten + 1,6%
- rentepercentage financieringstekort: 1%
- salariskosten: 1,4%
- groei inwoners: + 10
- groei woningen: + 5 woningen
- belastingen en tarieven: prijscompensatie + de door de raad extra afgesproken verhogingen

Prijsstijgingen

Beleid is dat daar waar nodig rekening wordt gehouden met een prijsstijging conform de compensatie (1,4%) die zit in onze algemene uitkering voor 2018. Voor dekking van deze stijging nemen we een bedrag van € 10.000,00 per jaar op.

In het raamcontract met de Gemeente Groningen is rekening gehouden met jaarlijkse loon- en prijscompensatie. De looncompensatie (aanpassing uurtarief Groningen) is vastgesteld op 2,29%.

In het vastgestelde tarief 2018 zit een afrekening van 0,89% doorwerking effecten CAO 2016 en 2017. Voor 2018 wordt uitgegaan van 1,4% conform algemene uitkering.

De stijging 2018 t.o.v. 2017 komt daarmee uit op 2,29%.

De prijscompensatie voor de uitvoeringskosten bedraagt 1,6%. Dit percentage is gebaseerd op een prognose van CPB voor 2018.

Subsidies

In de raadsvergadering van 25 juni 2014 heeft de raad de notitie "Verdeling welzijnssubsidies 2015" vastgesteld.

In deze notitie is het volgende vastgelegd:

De gemeenteraad stelt jaarlijkse de gemeentebegroting vast. De subsidiebudgetten maken daar deel van uit. In deze notitie wordt voorgesteld om de maximale subsidiebudgetten per instelling te indexeren, tenzij er met de instelling andere afspraken gemaakt zijn. Indexatie is wenselijk omdat bij het achterwege laten daarvan de koopkracht van de subsidies die ten laste van die budgetten worden verstrekt, steeds verder daalt, zodat er steeds minder activiteiten van kunnen worden uitgevoerd.

We gaan in de subsidiebudgetten de indexering van de Algemene uitkering van twee jaar eerder verwerken. Dat doen we omdat loon- en prijsontwikkelingen door het jaar heen aan verandering onderhevig zijn, zodat de subsidiebudgetten door het jaar heen steeds moeten worden bijgesteld. Na twee jaar komen dergelijke nacalculaties als regel niet meer voor en is wijziging van de subsidiebudgetten gedurende het subsidiejaar om deze reden niet meer nodig.

Concreet betekent bovenstaande dat de subsidiebudgetten voor 2018 gebaseerd worden op het maximale subsidiebudget 2017 met een verhoging met het indexatiepercentage Algemene uitkering van 2016, tenzij er met de instelling andere afspraken gemaakt zijn. Het indexpercentage bedraagt 2,3%.

Rentepercentage

In de begroting 2017 is gecalculeerd met 1% rente.

Wij verwachten de komende jaren weinig beroep te moeten doen op kort lopende en lang lopende geldleningen. Dit komt door een te verwachten geldstroom aanvullende uitkering artikel 12 en onze eigen taakstelling om af te schrijven op een deel van de negatieve algemene reserve waardoor er financieringsmiddelen vrijvallen.

De rente is erg laag. Voor het aantrekken van kort geld is nagenoeg geen rente meer verschuldigd. Wij gaan er van uit dat als we geld nodig hebben in 2018 dit niet meer gaat kosten dan 1% rente.

Salarissen

Voor de begroting 2018 dient rekening te worden gehouden met een aanpassing van de loonkosten met 1,4% conform prijsontwikkeling algemene uitkering.

Dit percentage is opgebouwd uit 1,2% kostenstijging voor de lonen en 1% voor de sociale lasten.

Groei inwoners

Wij gaan uit van een groei van 10 inwoners per jaar. Dit is gebaseerd op een groei van 5 woningen per jaar met een gemiddelde bezetting van 2 inwoners. De bijgestelde exploitatieopzet Dijkshorn gaat uit van een gemiddelde uitgifte van 5 woningen per jaar de komende jaren. In het afgesloten Centrumplan kan de komende jaren ook nog nieuwbouw gerealiseerd worden.

Gelet op bovenstaande gaan wij voor de berekening groei inwoners uit van realisatie van 5 woningen per jaar en daardoor een jaarlijkse groei inwoners van 10 per jaar.

Groei woningen

Zie de toelichting bij groei inwoners.

Belastingen en tarieven

In deze kadernota rekenen wij voorlopig met een verhoging van 1,4% overeenkomstig de compensatie die zit in de algemene uitkering meicirculaire 2017.

Begrotingsrichtlijnen 2019, 2020 en 2021

Bij de opstelling van de meerjarenraming in deze kadernota zijn wij voor de jaren 2019, 2020 en 2021 uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

Prijsstijgingen

Rekening wordt gehouden met de compensatie die wij ontvangen voor loon- en prijsstijgingen via de algemene uitkering. De volgende percentages worden hiervoor gehanteerd:

2019	1,7 %
2020	1,6 %
2021	1,7 %

In de het budget dat wordt opgenomen voor prijsstijgingen zit ook de aanpassing van de subsidies.

Contract Groningen: loonkosten en uitvoeringskosten

Zelfde uitgangspunten als onder het kopje "Prijsstijgingen".

Salariskosten

Zelfde uitgangspunten als onder het kopje "Prijsstijgingen".

Belastingen en tarieven

Zelfde uitgangspunten als onder het kopje "Prijsstijgingen".

Rentepercentage

Gerekend is met een percentage van 1%.

Groei inwoners en woningen

Conform begrotingsrichtlijnen 2018.

Meerjarenraming 2018 – 2021

In de toelichting op artikel 4 van de Financiële verordening Ten Boer is het volgende opgenomen:

Tevens kunnen er in de kadernota voorstellen worden gedaan voor nieuw beleid en investeringen voor het komend begrotingsjaar en drie opeenvolgende jaren. Het meerjarenperspectief wordt daarbij in beeld gebracht.

Op de volgende bladzijden wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de gemeentelijke financiën voor de jaren 2018 – 2021 waarbij rekening wordt gehouden met nieuwe ontwikkelingen en het investeringsprogramma.

Meerjarenraming 2018 - 2021					
Nr.	Omschrijving	2018	2019	2020	2021
1	Saldo begroting 2017	246.202	246.202	246.202	246.202
2	Onderuitputting MIP-schijf 2017	-4.319	-4.319	-4.319	-4.319
	MIP-schijf 2018	-2.860	-2.860	-2.860	-2.860
	Onderuitputting 50%	1.430			
	MIP-schijf 2019		-6.820	-6.820	-6.820
	Onderuitputting 50%		3.410		
	MIP-schijf 2020			-1.000	-1.000
	Onderuitputting 50%			500	
	MIP-schijf 2021				-1.000
	Onderuitputting 50%				500
	Voorlopig saldo exploitatie	240.453	235.613	231.703	230.703
3	Doorwerking raadsbesluit 29 maart 2017	-94.400	-94.400	-94.400	-94.400
4	Doorwerking voorjaarsnota 2017	71.900	71.900	71.900	71.900
	Stand na voorjaarsnota 2017	217.953	213.113	209.203	208.203
	1 Openbaar Bestuur				
5	Werkkostenregeling medewerkers Ten Boer	-7.500	0	0	0
6	NUP	20.000	20.000	20.000	20.000
7	Fonds gezamenlijke gemeentelijke uitvoering	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
	2 Veiligheid en Handhaving				
8	Opleidingskosten brandweer	6.000	6.000	6.000	6.000
	3 Wegen en Groen				
9	Onderhoud wegen	0	-200.000	-200.000	-200.000
	4 Onderwijs				
10	Individuele studietoelagen	-1.400	-1.400	-1.400	-1.400
	5 Cultuur, sport en recreatie				
11	Combinatiefuncties/buurtsportcoaches	-15.000	0	0	0
	6 Welzijn, Zorg en Ouderenbeleid				
12	Voorschoolse voorziening peuters	-6.600	-13.200	-19.800	-26.400
13	Bijstands uitgaven	37.500	37.500	37.500	37.500
14	Stichting Urgente Noden Groningen	1.350	1.350	1.350	1.350
15	Uitvoeringskosten participatiewet	-2.100	-4.200	-4.200	-4.200
16	Verkoop gebouw Sportlaan 2 Ten Boer	10.300	10.300	10.300	10.300
17	Sociale werkvoorziening	-5.000	-10.000	-15.000	-20.000
	7 Jeugd en Gezin				
18	Deelfonds sociaal domein:				
	- decentralisatie AWBZ	-127.807	-122.799	-128.554	-127.140
	- jeugdzorg	-88.932	-88.935	-100.351	-109.239
	- participatiewet	15.751	9.174	4.583	-8.221
	9 Ruimtelijke Ordening en Econ. Zaken				
19	Huur Innersdijk	218.000	0	0	0
20	Pacht gronden Woldwijk	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
21	Ondernemershuis Eemsdelta	1.865	1.865	1.865	1.865
22	Bouwleges	13.300	13.300	13.300	13.300
	10 Middelen				
23	Algemene uitkering	261.325	688.843	555.170	673.311
24	Uitkeringen deelfonds sociaal domein:				
	- decentralisatie AWBZ	127.807	122.799	128.554	127.140
	- jeugdzorg	88.932	88.935	100.351	109.239
	- participatiewet	-15.751	-9.174	-4.583	8.221
25	Uitvoerings- en personeelskosten Groningen	-68.798	-126.495	-181.721	-241.338
26	Vrijval kapitaallasten (afschrijvingen)	2.000	4.000	6.000	8.000
27	Loonkosten Unit c.a.	-15.400	-34.362	-52.512	-72.104
28	Prijsstijgingen (excl. loonkosten en uitbesteding Groningen)	-10.000	-20.000	-30.000	-40.000
29	Leges en belastingen	22.694	50.637	77.383	106.255
30	Vrijval rente financieringstekort	24.955	24.955	24.955	24.955
31	Taakstelling: afschrijving negatieve reserve	-400.000	-400.000	-400.000	-400.000
32	Toevoeging extra baten bouwleges aan algemene reserve	-13.300	-13.300	-13.300	-13.300
33	Bijdrage reserve WWB St Urgente Noden	-1.350	-1.350	-1.350	-1.350
34	Onvoorzien: bijdrage Ondernemershuis Eemsdelta	-1.865	-1.865	-1.865	-1.865
35	Reserve scholenprogramma	0	-264.000	0	0
	Subtotaal	265.929	-41.309	18.878	66.082
36	Resultaat saneringsbegroting	51.600	51.600	51.600	51.600
37	Vrijval rentelast negatieve reserve	75.000	122.000	142.000	142.000
38	Lagere rente herfinanciering leningen vanaf 2020	0	0	20.000	50.000
	Saldo	392.529	132.291	232.478	309.682
	NB:				
	- negatief bedrag is een nadeel/uitzetting/tekort				
	- positief bedrag is een "voordeel"				

Toelichting op de meerjarenraming 2018 – 2021

Algemene toelichting

De meerjarenraming 2018 – 2021 heeft als basis het saldo van de begroting 2017.

In de meerjarenraming zijn de mutaties opgenomen die wij de komende jaren verwachten ten opzichte van de cijfers die staan opgenomen in de begroting 2017.

Algemene toelichting

De meerjarenraming is o.a. gebaseerd op de informatie uit de meicirculaire 2017.

Op basis van de uitkomsten van deze circulaire en overige ontwikkelingen ontstaat er een structureel overschot in 2021 van afgerond € 139.000,00.

1. Saldo begroting 2017

Dit betreft het saldo van de begroting 2017.

2. MIP-schijven en onder uitputting

Hier zijn de kapitaallasten opgenomen van de MIP-schijven 2017 tot en met 2021

Het meerjaren investeringsplan (MIP) is als bijlage in deze perspectiefnota gevoegd.

Omdat onze ervaring is dat investeringen pas in de loop van een dienstjaar worden uitgevoerd hebben wij onder uitputting geraamd in de meerjarenbegroting. Wij gaan er van uit dat 50% van de kapitaallast niet in het lopende jaar hoeft te worden geboekt. De volledige kapitaallast van jaar X wordt opgenomen in jaar X + 1.

3. Doorwerking raadsbesluit 29 maart 2017

Door de raad is op 29 maart 2017 besloten om een deel van de structurele ruimte te bestemmen. Dit bedrag van € 94.400,00 wordt hier opgevoerd.

4. Doorwerking voorjaarsnota 2017

De structurele doorwerking van de voorjaarsnota 2017 naar 2018 en volgende jaren is hier opgenomen.

5. Werkkostenregeling medewerkers Ten Boer

Doordat de vrije ruimte van 1,2% voor de uitvoering werkkostenregeling opgebruikt is bij de berekening van het tekort politieke ambtsdragers moet over de te verstrekken vergoedingen (aan medewerkers Ten Boer) die vallen onder de WKR en belast zijn een heffing van 80% worden betaald. Verwachting is dat het gaat om een bedrag van € 7.500,00. In afwachting van de herindeling is besloten om in ieder geval tot en met 2018 een extra budget hiervoor op te nemen in de begroting.

6. NUP

Eind 2015 zijn de gemeenten Ten Boer en Groningen toegetreden tot Dimpact. Voor beide gemeenten is een gezamenlijk programma zaakgericht werken opgestart, die in de loop van 2016 per proces verder wordt ingericht. Binnen Dimpact-verband is de implementatie van I-Burgerzaken een belangrijke ontwikkeling. Met de invoering van I-Burgerzaken wordt de verplichte aansluiting op de landelijke basisregistratie personen (BRP) voorbereid. Na implementatie biedt het de burger de mogelijkheid om diverse zaken online af te handelen en te volgen. In de Perspectiefnota 2016 hebben wij voor 2017 een bedrag van € 50.000,00 opgenomen en vanaf 2018 € 30.000,00 structureel. Dit is verwerkt in de begroting 2017 (+ € 50.000,00) waarna in 2018 dit bedrag kan worden verlaagd met € 20.000,00 naar € 30.000,00.

7. Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering

Omdat vanaf 2018 geen sprake meer is van rechtstreekse betalingen uit het gemeentefonds aan derden, worden bestaande reserveringen binnen de begroting van het gemeentefonds met ingang van dat jaar ongedaan gemaakt. De middelen worden toegevoegd aan de algemene uitkering. Het betreft bijvoorbeeld reserveringen voor de VNG, het Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), het A+O fonds en de Waarderingskamer.

Het bedrag dat de VNG jaarlijks ontving vanuit het gemeentefonds was groter dan de bestaande reserveringen die nu ongedaan worden gemaakt. Bovenop de reserveringen was in de praktijk ieder jaar – na besluitvorming door de ALV – sprake van uitnamen voor diverse andere activiteiten. Door de nieuwe werkwijze vinden deze aanvullende uitnamen vanaf 2018 niet meer plaats.

Om gezamenlijke gemeentelijke activiteiten in de toekomst financieel te kunnen blijven faciliteren, is de VNG namens gemeenten voornemens een Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering in het leven te roepen. Besluitvorming hierover vindt plaats op de Algemene Ledenvergadering van de VNG op 14 juni 2017. Het bedrag dat niet meer uitgenomen is uit het gemeentefonds nemen wij nu op in de meerjarenraming.

8. Opleidingskosten brandweer

Vanuit de Veiligheidsregio is aangegeven dat voor 2017 een incidenteel bedrag nodig is van € 6.000,00. Dit bedrag staat als incidenteel bedrag in de begroting 2017. Dit bedrag valt vrij in de begroting 2018.

9. Onderhoud wegen

In het kader van het traject artikel 12 is het beheerplan wegen geactualiseerd.

In de begroting zijn de structurele gevolgen hiervan verwerkt. In het beheerplan is opgenomen dat het structurele budget voor 2019 met € 200.000,00 moet worden verhoogd.

10. Individuele studietoelagen

In het kader van de Participatiewet is de individuele studietoelage geïntroduceerd. Het betreft een nieuwe vorm van aanvullende inkomensondersteuning. De gemeente toetst in het individuele geval of de student gelet op zijn persoonlijke omstandigheden met voltijdsarbeid niet in staat is het wettelijk minimumloon te verdienen. Gemeenten moeten zelf in een verordening vaststellen hoe hoog de studietoelage is en hoe vaak die wordt verstrekt. Via de algemene uitkering wordt hiervoor een vergoeding ontvangen. Voor het laatst in 2018. Dit bedrag wordt toegevoegd aan het beschikbare budget in de begroting.

11. Combinatiefuncties/buursportcoaches

Over de continuering van het project Combinatiefuncties/buursportcoaches hebben wij u bij brief van 9 mei 2017 geïnformeerd. Voor de uitvoering van het plan is in 2018 incidenteel een bedrag van € 15.000,00 extra nodig.

12. Voorschoolse voorziening peuters

Rijk en gemeenten hebben bestuurlijke afspraken gemaakt over een aanbod voor alle peuters. Met deze afspraken wordt alle peuters de mogelijkheid gegeven om naar een voorschoolse voorziening te gaan. Via de afspraken zetten gemeenten zich actief in om een aanbod te realiseren voor de groep peuters zonder recht op kinderopvangtoeslag die nu niet naar een voorschoolse voorziening gaat.

Gemeenten krijgen in een aantal stappen hiervoor extra budget van het Rijk vanaf 2016.

13. Bijstandsuitgaven

De financiering van de inkomensregelingen die onder de wet BUIG vallen (WWB, IOAW, IOAZ en BBZ-prestarters) wordt voor kleine gemeenten gebaseerd op basis van de gerealiseerde historische kosten in t-2. Bij een stijgende trend van het aantal bijstandsuitkeringen kan dit betekenen dat het toegekende budget tijdelijk ontoereikend is. Tot 5 % van het budget is een tekort volledig voor

rekening van de gemeente, tussen 5 % en 10 % wordt een tekort voor 50% vergoed. Tekorten vanaf 10% worden volledig gecompenseerd. Door een stijging van het aantal bijstand cliënten in de afgelopen jaren heeft de gemeente op de BUIG-uitkeringen een tekort gerealiseerd groter dan 10% van het budget. We zien nu dat de systematiek in evenwicht komt en dat het niet meer nodig is om een bedrag aan eigen risico op te nemen in de begroting.

De raming van € 37.500,00 kan daarom met ingang van 2018 komen te vervallen.

14. Stichting Urgente Noden Groningen

Besloten is om voor de jaren 2014, 2015 en 2016 aan de Stichting Urgente Noden Groningen een jaarlijkse bijdrage van € 1.350,00 te verstrekken. In afwachting van de nieuw op te stellen nota armoedebeleid is voor het jaar 2017 de raming ook opgenomen. Voorlopig valt het bedrag vrij in 2018.

15. Uitvoeringskosten Participatiewet

Gemeenten krijgen voor de uitvoering van de Participatiewet een uitkering van het Rijk. Wordt toegevoegd aan de begroting.

16. Verkoop gebouw Sportlaan 2 Ten Boer

Door de geplande verkoop van het gebouw Sportlaan 2 Ten Boer vallen de afschrijvingslasten met ingang van 2018 vrij.

17. Sociale werkvoorziening

Eind 2015 is besloten om per 1-1-2016 uit de gemeenschappelijke regeling Fivelingo te stappen. De gemeente betaalt nu voor de geplaatste mensen bij de werkvoorzieningsschappen het verschil tussen loonkosten die de schappen hebben en de rijksvergoeding die de schappen ontvangen. Verwachting is dat de afname van het aantal geplaatste mensen niet gelijk opgaat met de afname (op macro niveau) van de rijksvergoeding. Wij houden er rekening mee dat de gemeente daardoor jaarlijks voor hogere lasten komt te staan.

18. Opvangen budgetmutaties deelfonds sociaal domein

De rijksvergoeding voor de nieuwe taken sociaal domein worden jaarlijks aangepast. We zien voor de WMO begeleiding (AWBZ) en de jeugdzorg dat de budgetten in 2018 fors groeien. Na 2018 is de groei van de budgetten gering.

In het raadsvoorstel dat aan uw raad ter bespreking zal worden gepresenteerd voor de raad van september gaan wij in op de oorzaken van de groei van de budgetten en de noodzakelijke besteding van de budgetten. In deze meerjarenraming gaan wij er voorlopig van uit dat de extra middelen worden toegevoegd aan de taken sociaal domein.

Voor de Participatiewet zien we in 2018 een daling van de jaarlijkse rijksvergoeding. Voor de jaren daar na stijgt de uitkering weer.

19. Huur Innersdijk

Het huurcontract voor Innersdijk loopt tot en met 2018. De huur 2018 is in de meerjarenraming opgenomen.

20. Pacht gronden Woldwijk

De incidentele pacht opbrengst gronden Woldwijk valt in 2018 weg omdat in 2018 de saneringstaakstelling Woldwijk moet zijn gerealiseerd. Deze taakstelling is onderdeel van post 36 "Resultaat saneringsbegroting".

21. Ondernemershuis Eemsdelta

Besloten is om de deelname aan het ondernemershuis Eemsdelta (voorheen MKB going) voor te zetten voor een periode van 3 jaar (2015 – 2017). De bijdrage valt in 2018 vrij.

22. Bouwleges

Door de raad is op 27 mei 2015 besloten om de tarieven bouwleges over een periode van 3 jaar (2016 – 2018) te verhogen tot een meeropbrengst van € 40.000,00 met als doel deze meeropbrengst in een reserve te stoppen waarmee tegenvallers vanuit de realisatie van de saneringsbegroting kunnen worden opgevangen.

Zie ook post 32.

23. Algemene uitkering

De berekening van de ontwikkeling van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2017. De ontwikkeling van de algemene uitkering is toegelicht in Hoofdstuk 2.

24. Uitkering deelfonds sociaal domein

Zie de toelichting bij post 18.

25. Uitvoerings- en personeelskosten Groningen

Rekening is gehouden met een jaarlijkse groei van de kosten conform de ontwikkeling lonen en prijzen in het gemeentefonds.

26. Vrijval kapitaallasten

Jaarlijks vallen er kapitaallasten vrij doordat investeringen volledig zijn afgeschreven.

27. Loonkosten Unit

Rekening is gehouden met een groei van de loonkosten conform de ontwikkeling lonen en prijzen in het gemeentefonds.

28. Prijsstijgingen

Er is voor gekozen jaarlijks een vast bedrag van € 10.000,00 op te nemen voor prijsstijgingen voor diverse lasten die vallen buiten de eigen loonkosten en contractuele kosten met Groningen. Te denken valt hierbij aan o.a. kosten gemeenschappelijke regelingen.

29. Leges en belastingen

De meeropbrengsten zijn gebaseerd op een jaarlijkse stijging conform de ramingen voor loon- en prijsstijgingen.

30. Vrijval rente financieringstekort

In de begroting 2017 is een bedrag van € 24.955,00 opgenomen i.v.m. rente op het financieringstekort. Verwachting is dat het financieringstekort door de artikel 12 uitkering en de ruimte die er dient te zijn binnen de begroting voor afschrijving negatieve rente zal omslaan in een financieringsoverschot. Het restant bedrag rente financieringstekort valt daarom in 2018 vrij.

31. Taakstelling afschrijving negatieve reserve

Vanaf 2018 gaan we € 400.000,00 per jaar afschrijven op de negatieve reserve gedurende 10 jaar.

32. Toevoeging extra baten bouwleges aan de algemene reserve

Zie de toelichting bij post 22.

33. Bijdrage reserve WWB Stichting Urgente Noden

Zie de toelichting bij post 14.

34. Onvoorzien: bijdrage Ondernemershuis Eemsdelta

Zie de toelichting bij post 21.

35. Reserve scholenprogramma

Vanaf 2016 ontvangen wij bijdragen voor de uitvoering van het scholenprogramma. Deze bijdragen zijn onderdeel van de algemene uitkering. De ontvangen bijdragen worden toegevoegd aan de reserve scholenprogramma en zijn bestemd voor de bouw van de nieuwe school in Ten Boer. In de aanpassing begroting 2017 in de voorjaarsnota zit een structureel bedrag verwerkt van € 134.800,00. In 2019 ontvangen wij een extra bijdrage van € 264.000,00. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de reserve.

36. Resultaat saneringsbegroting

Door de raad is op 27 mei 2015 de saneringsbegroting vastgesteld.

De jaarschijven 2015, 2016 en 2017 zijn verwerkt in de begroting 2017. De jaarschijf 2018 staat opgenomen in de meerjarenraming. Dit betreft de taakstelling op de gronden en opstallen Woldwijk.

37. Vrijval rentelast negatieve reserve

Verwachting is dat via artikel 12 een bedrag van ongeveer € 7 miljoen afgeboekt kan worden op de negatieve reserve. Door de ontvangst van deze € 7 miljoen zal overfinanciering gaan ontstaan. Dit betekent voor de jaarlijkse aflossing op onze langlopende geldleningen geen herfinanciering hoeft te worden aangevraagd. Dit geeft rentevoordeel binnen onze begroting. Het gaat hierbij om de vrijval van de rente die betaald wordt over het aflossingsdeel.

Voor de jaren 2018, 2019 en 2020 loopt het voordeel op tot € 142.000,00.

38. Lagere rente herfinanciering leningen vanaf 2020

Vanaf 2020 moet herfinanciering worden aangetrokken voor de jaarlijkse aflossingen. De jaarlijkse aflossingen bedragen dan € 950.000,00. De ruimte die er dan binnen de begroting dient te zijn ad € 400.000,00 wordt gebruikt als financieringsmiddel waardoor voor een deel van de aflossing herfinanciering moet worden aangetrokken. De gemiddelde rente op de dan lopende leningen is 4,6%. Bij een herfinancieringsrente van 1% ontstaat er rentevoordeel in de begroting vanaf 2020.

Uitkomst meerjarenraming 2018 – 2021

De meerjarenraming laat in 2021 een overschot zien van bijna € 310.000,00. In de meerjarenraming die zit in de begroting 2017 komt de jaarschijf 2021 uit op een overschot van € 277.000,00. De prognose voor 2021 in deze meerjarenraming is t.o.v. de prognose in de begroting 2017 gegroeid met € 33.000,00.

Deze groei (met daar in verwerkt de onttrekking van € 94.000,00 raadsbesluit 29 maart 2017) wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een hoger accres bij de algemene uitkering.

Financiële positie

De uitkomst van de meerjarenraming geeft een positief beeld.

Er is ruimte om extra uitgaven te doen die structurele ruimte vragen. Daarnaast kan de ruimte ook incidenteel worden ingezet.

Wij zijn bezig met het in beeld brengen voor welke zaken het nodig is om nog extra middelen beschikbaar te stellen. In de raadsvergadering van september 2017 leggen wij hiervoor aan u een voorstel voor.

Bijlagen

Investeringsprogramma 2017- 2020										
Rente: 1%										
1,0%						Netto				
Omschrijving:						investering	Afschrijvingstermijn			
	2017	2018	2019	2020		(jaren)	2017	2018	2019	2020
Programma 3 - WEGEN & GROEN										
Wegen: reconstructies	114.000				114.000	25	5.700			
Wegen: reconstructies		0			0	25		0		
Wegen: reconstructies			0		0	25			0	
Wegen: reconstructies				0	0	25				0
Bruggen	0				0	25	0			
Bruggen		37.200			37.200	25		1.860		
Bruggen			116.400		116.400	25			5.820	
Bruggen				0	0	25				0
Openbaar verlichtingsplan	20.000				20.000	25	1.000			
Openbaar verlichtingsplan		20.000			20.000	25		1.000		
Openbaar verlichtingsplan			20.000		20.000	25			1.000	
Openbaar verlichtingsplan				20.000	20.000	25				1.000
Sportgebouwen:										
Sporthal	32.000				32.000	20	1.920			
TOTAAL	166.000	57.200	136.400	20.000	379.600		8.620	2.860	6.820	1.000